

1925 VNO VRAVNIŠTVA
LJUBLJANA
DELET
L. X 1930
Krat ariv

1-2

LETO X
1929/30

ORLIC

O b d e s e t e m l e t u

V zadnji številki je »Orlič« s strahom povpraševal: »Ali se mi ne spodobi nova obleka? Deset let sem star, velik sem že. Imam modre moše, ki mi jo bodo kupili, prikrojili, sešili in zlikali poceni pa lepo. Morda za dinar, dva bi bil dražji.« Tako je tarnal in prosil cela dva meseca. Pa so se ga možje usmilili in so rekli: Vsak mesec naj ima nov ovitek, lepo obrezan in sešit naj bo, za posebne praznike in prilike mu bomo pa še nekaj listov dodali, da bo vedel, da je praznik in posebna prilika. Ampak naročniki morajo tudi kaj žrtvovati in dati, ne masti in masla, ne jajc in perutnine, ne mesa in krompirja, temveč par dinarčkov bodo pridodali. Če jih bo 20 pod enim zavitkom — »Orličev« namreč, ne Orličev — 12 dinarjev na leto, vsak mesec 1 dinar, če pa ne, pa 14 dinarjev. In »Orlič« je rekel: »Prav je tako« in Orliči so rekli ponekod: »Le dajte! Bomo radi plačali.« »Orlič« bo pa prinašal prav zanimive reči: povesti, dolge in kratke, pesmice, resne in vesele, razkrival bo skrivnosti božje narave, popisoval razne zabave in igre za dolge zimske večere, vodil po vsem svetu, kako in kaj je novega na tej veliki krogli, ugankarjem bo nudil trde orehe s sladkim jedrcem — nagrado, pridni dopisniki »Od vseh strani« pa bodo poskrbeli, da zveste, kako žive po slovenskih orlovskih gnezdih. Za vse bo dovolj, za Mladce in Orliče, za Mladenke in Gojenke in še za druge mlade ljudi, pa tudi starina se bo pomlajala ob njem.

»Orlič«, glasilo Orličev in Mladcev ter Gojenk in Mladenk, je mesečnik. Izdaja konzorcij »Orliča«: Vinko Lavrič. Uprava: Ljudski dom, Ljubljana. Stane: 20 izvodov pod skupnim ovitkom Din 12, sicer Din 14. Urednik: Vinko Lavrič, Trnovo-Ljubljana. Tiska Jugoslovanska tiskarna; Karel Čeč.

Škof dr. Gregor Rožman

*Ohrani ga, Gospod, poživiljaj in osrečuj ga na
zemlji in ne daj ga v roke njegovih sovražnikov!*

Bratci in sestrice — velikemu očefu

(Zborna deklamacija, ki jo je deklamiral orlovski naraščaj na dan posvetitve pom. škoja dr. Gregorja Rožmana v veliki unionski dvorani v Ljubljani.)

Za veliki tvoj dan
bratci tvoji, tvoje sestrice
toplo te pozdravljajo
in vdano se ti klanjajo.
Na pot ti trosijo cvetice.

Tvoja zvezda je danes
v čudovitem ognju vzplamtela.
Mi ji bomo olja prilivali,
da bo vedno lepše gorela,
da bo vedno vesela sijala —
zavita v žarke zlate,
da bo vsa vroča ostala. —
Molili bomo zate.

Radi bi ti danes odprli
same majske vrtove,
polne nežnega cvetja,
same dehteče gozdove,
polne kipečega petja,
polne pravljic in bajk...

Pa rekli so nam,
da v klanec hite tvoje ceste,
da so težke skrbi tvoje neveste
in da je tvoja pot polna ostrega peska,
polna bodečega trnja.

Ne boj se, oče!
Otročiči tvoji mali
te bodo po potih varno peljali,
kot angeli varuhi skozi življenje.
Da te trnje in pesek ne rani —
mehko cvetje bomo na pot trosili
in trnjeve veje z rožnimi venci ovili.

Pravili so nam,
da težko je breme tvoje,
da brez škofovske palice svoje
zgrudil bi se pod njim.

*Pa glej! Venčke smo zvali,
da breme bi težkih skrbi
ž njimi pokrili
in s teboj nosili
vso težo tvojih dni.*

*Bratci naši, naše sestrice!
Vélikemu našemu očetu
na njegovo vzvišeno pot
natrosimo cvetice! (Otroci obsujejo škofa s cvetjem.)*

*Stojte! Dovolj!
Bratci blagi, dobre sestrice!
Za novega škofa vroče molimo.
Naj mu natrosi rajši Gospod
cvetke ljubezni na trnjevo pot!*

*Molimo za novega škofa!
Nasuj mu, Gospod
cvetke ljubezni na trnjevo pot!*

Lea Fatur:

Potomci uskokov

1. Morje vabi...

Činčinčin!... udarjajo činele na vrtu mornariške akademije na Reki. Bliskovito šviča kapelnikova palica navzgor, navzdol. Gojenci počivajo na senčnih stezah, otroci in odrasli

Mlada mornarja

na ulici pred vrtom se razgibajo. Kakor val moči in lepote gre preko zidu in železnice, gre do morja pesem o Jadranu. O Jadranu, ki kliče in vabi svoje čuvarje, o Jadranu, ki je

življenje naših bregov in ki bo morda grob teh mladih mornarjev.

Ponosno zre »Akademija« s svojimi velikimi okni na morje, na one, ki stoje pred širokimi vrati iz železnih stebričev in strme v ta svet in cvet prihodnosti. »Naše morje! Naši mornarji!« udarjajo činele, godci v srcu. Stari pek Martin pozabi

na svoj pleteni koš z bigami, limonadar Berto pozabi na svojo ročko. Pestunje se zamaknejo v godce, otroci v činele in boben. Gologlav in bosopet deček, ki mu modro pobarvane prtene hlačice komaj pokrivajo suha, razpraskana stegna in mu visi rokav srajce skoraj na niti, skače, ploska, žvižga: »Morje! naše morje!«

Star gospod v beli obleki, ki mu je kapetanska kapa čepela na sivih laseh, se nasmehne: »Glejte dečke na vrtu... Lepi so, čedni. Modra uniforma, beli ovratnik. Na izbor! In pogledajte tega razcapanca! To je ista kri. Zato Vam pravim: Naj pride kdorkoli in odkoderkoli, od severa ali zahoda, na naših gorah raste od vekov sem isti les, isti ostaja kamen naših bregov, Potomci smo Uskokov...«

»Táko, táko, kapetan Spinčič!« sta plosknila Martin in Berto. »Eh! Mi smo naši!« Mornar, ki je stal ob kapetanu, star mož, razgaran in skrušen, je objel Martinove rame: »E, stari dečko! Reka ni mažarska!« Bosopeti razkuštranec, ki je motril pozorno kapetana, je zaklical: »Je, je! Je i bude Rijeka hrvatska!« »Tako je sinko!« mu položil kapetan roko na glavo. »Mažari zasipavajo morje ob Mlaki, da bo več prostora za njihova skladišča. Pa morje se razjari in pogoltne nasipe in pomole. Tako bo podrla nekoč naša mladina načrte tistih, ki hočejo, da je morje njihovo, samó njihovo. A reci mi, Rok, ti stari morski volk, reci, ali si slišal kdaj, da je morje, to naše morje mažarsko? Ali si slišal, da je italijansko? Da je zidala beneška ljudovlada ob njem mesta? Pa ti rečem, Rok: to morje ne bo nikdar mažarsko in ni bilo nikdar italijansko. Kaj nisi slišal, kaj pravi naš mladi orel Juraj Biankini? Kdo bo izbrisal naše ime iz teh bregov? Nihče, razen nas, nima pravice, da odločuje o teh bregovih. Nikdar ni imenovala benečanska vlada naših bregov italijanske; vojaki, mornarji, trgovci, ki so prihajali iz naših krajev, so bili »de partibus Schiavonicae«¹. Breg v Benetkah, kjer so se usidrle ladje iz naših krajev, je še danes »riva dei Schiavoni«² in cerkev, kjer so imeli naši ljudje svoje duhovnike, je še danes »S. Giovanni dei Schiavoni«³. V Rimu smo imeli svoja gostišča in zbirališča. Na vse kraje nas je vabilo in nosilo morje, kakor nas vabi še zdaj. Ne! Nihče ne izbrše našega imena s teh bregov. Pogledj dečke! Zorni cvet. Sami kapetani, častniki, mornarji...«

Ponosno so pogledali gojence, ki se gibljejo po zvokih godbe, ki čutijo, kako jih vabi morje. Od čednih dečkov se vrne pogled vseh na dečka, razcapanca, ki se je oglasil moško: »Tudi jaz bom kapetan!«

Martin in Berto, za njim otroci in ženske, vse je bruhnilo v smeh. Star mornar je vlekel dečka za uhelj predse in ga stresal v smehu: »Glej ga! Še za »malega« te ni! Kaj misliš, da postane vsak potepuh kapetan? Tak za barko, ki vozi prašiče iz Bodolov, tak kapetan boš ti. Tak pa, kakor je gospod Spinčič, se mora učiti, na gimnaziji štiri leta, na pomorski akademiji tri leta, potem pa ga uči morje. Kapetan mora znati

¹ Iz slovanskih krajev.

² Slovanska obala.

³ Sv. Janez slovanski.

in vedeti vse. Ta se pa potepa po molih, skače po brodovih in čolnih, se pretepa z mularijo, pa hoče biti kapetan.«

»Pusti ga, Rok,« se nasmehne Spinčič, »nisva bila nič boljša. Kaj nista bila naju polna Kastav in Bukovac, kaj naju niso bili siti vsi ribiči od Voloske do Bakra? Dečko je prava podoba mornariškega »malega«. Kako ti je ime, sin prihodnosti?«

Deček si je popravljajl s trni skopčane naramnice in se oglasil: »Tomislav Daničič.« Spinčič se je odkril: »Pri svetem Vlahu! Velika imena izgovarjaš! Je to res Tvoje ime? Od kod je Tvoj oče?«

Sv.
Nikolaj

zaščitnik
mornarjev

»Pravijo mi Tomo, krščen sem pa na Tomislava. Moj oče je bil iz Krka, kočijažil je po Reki, moja mati je perica, stanujemo pod Koljičem,« se je nekako opravičeval deček. Rok je pojasnil Spinčiču: »Njegov oče je postajal pred kolodvorom in zapival, kar je dobil, s Kranjci pri »Policaju« pred kolodvorom. Mati dela, deček se potepa.«

»Škoda za potomca tako slavnega imena,« je vzdihnil kapetan. »To je pravo uskoško seme. Ali veš, kakšnega junaka imaš med svojimi dedi?«

»Ne vem,« je mrmral deček — pa se je spomnil: »Kadar me je oče nabil, mi je rekel: dva Daničiča so obesili in razčetrtili na velikem trgu. Ti boš tretji.«

»Slišiš, Rok?« se je nasmejal veselo kapetan. »To Ti je pravi potomec dveh junakov, ki sta kljubovala Turkom. Oh, koliko zgodovine se krije v imenih naših ljudi... Poglej dečka! Ali nima pravih gusarskih potez? Izvrsten mornar bo.«

»Kapetan bom... Tak, kakor oni dečki,« je dvignil Tomo proseče velike rjave oči v Spinčiča. Cinele so udarile, boben je grmel, morje je klicalo. Dečku so oči ponovno zažarele. »Kapetan bom,« je ponovil prepričevalno in nihče se mu ni več smejal. Martin in Berto, otroci in pestunje, stara Vološčanka, ki se je vračala z praznim jerbasom in je obračala pridno preslico — vsi so gledali napeto v kapetana Spinčiča in mornarja Roka, kakor da morata pomagati ubogemu dečku, da postane kapetan.

(Dalje.)

Al. Mav:

Pismo za god

Ljuba
Ljuba mati!

Zapisal Vam bom, ker take reči se povedati zlepa ne dajo. Prevelik sem in gorenjsko besedo imam.

Ko sem bil še majhen, je bil nekoč prav vroč dan. Razžalili smo Vas. Vekali ste, da boste šli v Grintovce, ker smo taki.

»Marijo« smo odzvonili. Na gornji strani pod tepko sem bratcu noge umival. Kako živo se še spominjam: na udarjeni prstek sem moral paziti. Kar stopijo ata v vežo: »Fant! Po teto! Mami je hudo!«

Kakor pšica iz loka sem se pognal. Kakor bel golob od jate, sem se splešeno spustil iz vasi po polju. V oči mi je silil črni pokrov, pokonci pred hišo postavljen. »Ne, ne! Mama, ne!«

Mati! Dobro veste, kako daleč je do strica, do tete...

Ko sem jabolka nosil, po celo uro sem hodil. Ko sem šel na spómlad povedat, kdaj bi ratarja radi, sem se čez uro po vozarah obiral.

Moja pot na oni večer je bila drugačna. Naj Vam jo izdam, da ne bo šla z menoj v grob!

V mraku sem še doma zvonil, in v mraku sem še teto dobil.

Nisem gledal ne na pot, ne Borčevega znamenja, kjer straši. Divjal sem po strniščih in razorih kar čez kraje. Nisem obtekel Régalove jame, kjer zelenci radi pod kožo zlezejo in gadje pikajo. Kaj mislite? Zagnal sem se vanjo in iz nje. V hrastičje še pogledal nisem, če cigani ne preže. Planil sem v turščico, preskakoval buče in z nogami sem kosil visoke pahovke in divji korén. Ob osat sem zadel. Nekje sem krvavel. (Kovačeva črna detelja je bila strupeno košena.) Nič me ni bolelo. Še »ajs!« nisem rekel. Kot sto Mlinarjevih koles me je gnalo: »Mama, mama!«

A čudo! Tega še živ dan ne: kite pod kolenom so se oglasile, odpovedovale. Kakor krč me je hotelo vezati. Srce mi je kovalo, da strah.

»Počil bom,« sem se vdal za hip. A ne za dva. Po konjsko sem podvil prste na nogah v jekleno podkev. (Tako smo se igrali »konje«.) Nekje sem pograbil šibico in se z njo neusmiljeno užgal po bosih nogah: »Giiii...! Bjoooo, gi!« Divje sem se podil na žive in mrtve.

Lovil sem po pljučih, grabil sem srce. Nad sabo sem vpil in s šibo sem se slepo bil v noge. Rdeče lise so udarjale v izbičane mëče. »Moram!« sem mislil.

Skoraj brez sape sem se vrgel pred strica na podu: »Teeeta!«

Šele ponoči sem spustil jok v stričevo postelj. Domov me niso pustili. Vso noč sem gledal črni pokrov...

Drugi dan se je teta vrnila, mi obvezala dva prsta na nogi in me pobožala: »Revček! Ker si bil tako priden, so ti sestrico, prav majhno, kupili. Ko bo zrasla, bo ona pometala, ti boš pa kakor ata...«

Kajne, ljuba mati, da sem bil in sem vsako sekundo

Vaš

Ivan?

Janez Pucelj:

Prehitro

*Povejte, mamica,
kaj vse za temi je vodami,
kaj vse za temi je gorami,
povejte, mamica!*

*Ne izprašuj me sin!
Prehitro bodo prišli časi,
ko dal slovo boš rojstni vasi —
vse sam boš videl, sin!*

Asiški ubožec

Kakor ptičica na veji, tako brezskrbno je živel v solčni Umbriji, v srednji Italiji, sv. Frančišek Asiški; brezskrbno pravim zato, ker se je popolnoma prepustil vodstvu in oskrbi najboljšega očeta — Boga.

Rojen je bil v mestu Asizu; odtod je tudi njegov pridevek asiški. Oče mu je bil bogat trgovec in on, njegov edini sin, je užival od obilice vsega premoženja. Bil je veseljak in s svojimi prijatelji je preživel marsikako veselo uro. Umišljal si je, da mora postati nekaj imenitnega, najmanj vitez, če ne kaj več.

Toda težka bolezen ga je položila na posteljo, kjer je imel dovolj prilike premišljevati o svoji bodočnosti. Ozdravel je, bil pa je čudovito spremenjen. Kar je poprej ljubil: denar, premoženje, zabave, je poslej preziral, zaničeval; kar pa je prej zaničeval: bolnike, siromake, samoto, je pozneje ljubil. Beračem je razdal vse svoje premoženje in tudi očetovega je šlo dosti z njimi. Oče se je razsrdil in sina tožil pri škofu zaradi razsipnosti. Tisti dan pa, ko se je imela vršiti sodba, se je Frančišek odpovedal vsemu premoženju in vsaki dediščini po očetu. Sklenil je živeti po zgledu Jezusa Kristusa v največjem uboštvu. Od hiše do hiše si je prosil potrebnega živeža; če je pa kaj več dobil, kakor je rabil, je še tisto razdelil siromakom.

Ni pa dolgo ostal sam; kmalu so se mu pridružili enakomisleči tovariši. Ljudje so jih imenovali manjše brate, ker so bili posebni prijatelji in svetovavci preprostim in siromašnim. Tudi papeži so potrdili ta način samostanskega življenja in so mu dali ime red manjših bratov. Tako je Frančišek postal ustanovnik velike samostanske družine, ki je prostovoljno obljubila in živela v popolnem uboštvu. Zakaj?

Frančišek si je uboštvo izvolil predvsem zato, da bi posnel Jezusa, ki na zemlji ni imel, kamor bi bil glavo položil; drugič pa zato, da bi laže posredoval med bogatimi posestniki in ubogimi nemaniči, med katerimi je bilo v tedanji dobi tako nasprotstvo, da so se včasih prav vojskovali med seboj. Lepi zgledi in navdušeni govori Frančiška in njegovih bratov so to razmerje kmalu ublažili; zakaj siromaki so začeli udano prenašati pomanjkanje, bogatinj pa radodarno deliti miloščino.

Kakor za moške, tako je Frančišek tudi za ženske ustanovil samostansko družino, ki se po prvi njeni članici sveti Klari imenuje red klarisinj. V srce segajoče pridige sv. Frančiška so ljudi tako ganile, da so kar trumoma prihajali k njemu in ga prosili, naj jih sprejme v svoj prvi ali drugi red. Frančišek seveda vsem ni mogel ustreči. Pač pa se mu je po-

rodila nova misel, da je ustanovil še tretji red ali spokorni red živečih med svetom, da bi tako vsi moške in žene, fantje in dekleta mogli postati njegovi člani.

Prva njegova misel pri vseh teh ustanovah je bila skrb za zveličanje duš. Najprej naj bi se kristjani sami prenovili v ljubezni do Zveličarja, potem pa naj bi pravo vero širili tudi med pagani in neverniki. Misijonska misel ga je popolnoma prešinjala. Dasiravno je bil slabotnega zdravja, vendar je kljub temu šel med mohamedane misijonarit in je pridigoval celo egiptovskemu sultanu.

Sv. Frančišek Asiški

Ali rad postavljaš jaslice za božične praznike? Potem vedi, da je bil Frančišek prvi, ki jih je postavil in nedolžnim otroškim srcem pripravil toliko neskajjenega veselja. Ljubezen do Zveličarja, zlasti do trpečega na križu, je bila tista gonilna sila, ki je urejevala vse Frančiškovo življenje in delovanje. Zato ga je Kristus odlikoval s tem, da mu je na gori Alverni vtisnil svoje petere rane.

Proslavljajoč dobroto Gospodovo je živel, prepevajoč njegovo slavo je umrl.

Tekom časa se je red manjših bratov razdelil na tri velike skupine: frančiškane, kapucine in minorite. Vse tri družine še dandanes delujejo za zveličanje neumrjočih duš. V Sloveniji so frančiškani v Ljubljani, Kamniku, Novem mestu, na Brezjah,

v Mariboru, na Viču, v Novi Štifti pri Ribnici (Dol.), Šiški, Brežicah, Mariji Nazaretu v Sav. dolini, Sv. Trojici v Slov. gor.; kapucini so v Škofji Loki, Celju, Mariboru, Krškem in v Ptuj; minoriti pa v Ptuj. — Klarisinj v Sloveniji ni. Pač pa je tretji red zelo razširjen in ima že tudi svoj naraščaj med mladino, ki se zbira pod zastavo »Malih Franciškovih križarjev«.

F. Z.:

Nebo vidim

V ozkem, globokem rovu — kajti nič drugega ni to dvorišče, — se igrajo otroci. Krik, šum, ropot, razgrajajoča radost, ki je tako, tako druga kakor pristrčna radost otrok, ki zrastejo na zraku in solncu, med polji in livadami.

Ropočejo, plešejo, vpijejo. Prepirajo in suvajo se. Se prevrže eden in plaka, drugi se mu rogaajo. Slab duh se širi po dvorišču. Smetišče na oglu. Prav posebno umazan malček brska med ribjimi koščicami, ovelimi cvetovi, koščki papirja. Neljubka zmešnjava, toda veseli ga. Ugaja mu ta odpadek življenja.

Sredi dvorišča sedi na pognjenih cunjah dekletce, drobno, zlatolaso, blede z velikimi hrepenečimi očmi. Dvoje oči od zemlje oddaljenih in v nebo hrepenečih. Drugi razgrajajo okrog nje. Zadevajo se vanjo v razposajeni igri — ni ji mar, ne joka. In ko jo zasmehujejo, molči. Ne brani se, ne kara. Gleda nemo, tiho se brani: »Pustite me! Pustite me vendar!«

Visoko dvigne glavico — kvišku nad zidovje in okna, više in više.

Druge moti njen mir. Mir nežnih duš je sirovim spotika, stud. Ne razumejo je in dražijo jo, napadajo; ne odgovori — a v nebo hrepeneči očki se polnijo s solzami.

Krik in zasmeh postanejo glasnejši in predrznejši. »Kam pa gledaš? Neumnica! Kaj vidiš tam gori? Jaz ne vidim nič. In Vi, kaj vidite?«

Vsi jo obkolijo in vzdignejo glave kvišku: »Nič! Nič!«

»Jaz tudi nič!« — »In mi vsi nič!«

O, vsi dostikrat ne vidijo, kar vidi eden!

Tujec stopi na dvorišče. Vidi čuden prizor. Hrupno, zasmehujočo druhal okrog ubogegega, preplašenega dekletca. Vpraša, pozveduje. — Mala molči. Toda drugi rjovejo nekaj o njeni neumnosti, da sedi in sedi in gleda in gleda zamaknjena in vendar tam gori ni nič, prav nič. Tudi tujec se ozre kvišku. Lahno odkima z glavo in povesi pogled do male. Prime jo za roko. Drugi odstopijo. »Kaj pa vidiš tam gori, mala?« — Dekletce se ozre boječe po druhalih. Odšli so vsi. Pogleda zaupljivo tujca: »Jaz? — Jaz vidim nebo! Vidim nebo!«

V afriški šoli

Neka gospodična (Hughes) je učiteljica v francoski naselbini Slonokoščena obala v zahodni Afriki. Poučuje v mestu Abidžan, ki je morsko pristanišče. O svoji šoli piše tako-le:

V šolo je prišlo prvi dan kakih 600 dečkov in deklic, pa kaj ko imamo prostora samo za 100 učencev! Če pokukate skozi vrata, boste videli, da vsi šolarji pridno delajo — v cerkvi, kajti šolo imamo v cerkvi, dokler ne napoči srečni dan, ko bomo dobili šolsko poslopje. Kodrolasi in črnolični šolarji so oblečeni večinoma po afriško: kos blaga jim visi okoli ledij. Bosi pa so vsi.

Sami hočejo biti bos, ker jim to pomaga pri pouku! Ko se namreč učijo šteti, porabijo najprej deset prstov na rokah, potem pa se spravijo nad prste na nogah; seveda jim moram neštetokrat zabičavati, naj nog ne devljejo na klop. Nekega dne sem celo opazila vnetega računarja, ki je najprej preštel vse svoje prste na rokah in nogah, nato pa se poslužil še nog svojega sošolca.

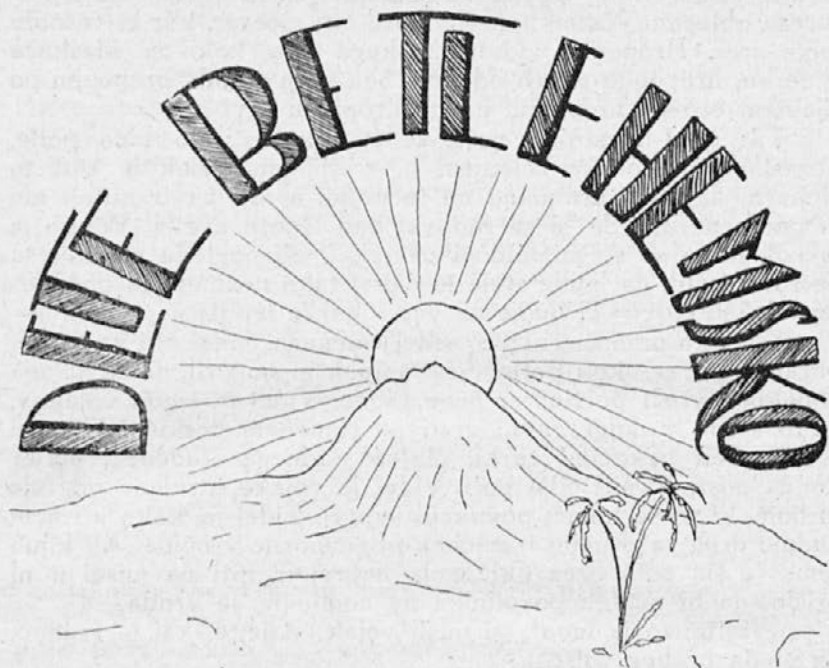
Kaj se pa učimo? Najprej francoščino, saj smo pod Francozi, ki nam tudi pošiljajo knjige, za pet domačih jezikov pa knjig ni. Učenci imajo šolo jako radi. Šola jim je krasna nova igra! Večkrat jih le s težavo pregovorim, da pustijo čitanke in poštevanke in se gredo igrat. Pa še tedaj mi marsikateri vzame knjige s seboj. Kadar jih učim igre, gre dosti težje kakor v šoli. Igramo žogobrc. Brcajo žogo seveda bos, pa vendar jo včasih udari kateri s toliko silo, da zleti v palmov vrh in morajo splezati ponjo.

Mnogi učenci hodijo 4 do 7 km daleč v šolo, drugi zopet so se naselili v bližnjih vaseh, samo da morejo obiskovati šolo. Nekateri pa se vozijo vsak dan s čolnom v šolo, ki ga sami veslajo. Ti učenci tudi odpeljejo vsako nedeljo misijonarja, ko gre opravljat službo božjo na podružnice.

Dosti učencev ostane čez poldne v šoli in tam tudi kos. Ali želite vedeti, kaj jedo? Banane že, seveda. Pa ne take kakor jih jeste v Evropi: rumene in mehke, ampak velike, zelene in trde. Večkrat jedo tudi kuhane. Uživajo pa tudi velike, sočne pomaranče, ki so pa zopet vedno zelene, tudi če so zrele. Še bolj ko to dvoje, pa ljubijo posušene ribe in čeko. Oboje prineso s seboj, zavito v velike liste. Čeka je narejena iz manioka ali afriškega krompirja in jo jedo jako radi, zlasti če morejo srkniti zraven še nekaj palmovega olja.

Po kosilu gredo z vrči na vodnjak po vodo. Ko zapoje zvonec, priteko po milo in začne se velika žehta; kajti roke morajo biti snažne, da ne pomažejo vadnic; kdor ima namreč umazane roke, ne dobi vadnice in to je zanj najstrašnejša kazen.

Pridni so ti zamorčki! Da bi bili vsaj toliko pridni tudi vsi naši belčki in belčice!

Pred mestnimi vrati Betlehema je stal na straži rimski vojak. Na sebi je imel oklep in šlem. Ob bedru mu je visel kratak meč, a v roki je držal dolgo kopje. Ves dan je stal nepremično in mogel si v resnici misliti, da je ta človek iz železa. Prebivalci so prihajali in odhajali skozi mestna vrata. Berači so posedali pod svodom mestnih vrat, prodajalci sadja in vina so postavljali svoje košare in posodo na tla pred vojaka, a on je stal mirno, ne da bi trenil z glavo in jih pogledal.

Kot bi hotel reči: »Ni vredno, da Vas pogledam! Kaj me brigate Vi, ki beračite in trgujete, prihajate natovorjeni s posodami olja in z mehovi vina! Pokażite mi bojni vrvež, vročo bitko, ko konjica naskoči pehoto. Pokażite mi hrabre junake,

ki z lestvami hitijo naprej, da se popno na mestno obzidje, kateroga oblegajo. Razen boja ne more biti ničesar, kar bi veselilo moje srce. Hrepenim videti rimskega orla, kako se bleskeče v zraku, hrepenim slišati odmeve bakrenih tromb, hrepenim po sijajnem orožju, hrepenim po poškropljeni krvi.«

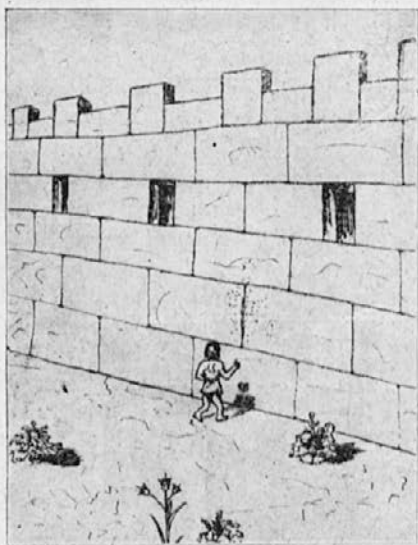
Tik pred mestnimi vrati se je razprostiralo lepo polje, obraslo z razkošnim zelenjem in z lilijami. Vojak je stal tu sleherni dan, oči uravnane na to polje, a niti za trenutek mu ni padlo na um, da bi se radoval nad lepoto cvetja. Včasih je opazil, kako so se mimoidoči ustavljali ob pogledu na lilije, a on se je čudil, da ljudje stoje in nekaj tako neznatnega občudujejo. Mislil si je: »Ti ljudje ne vedo, kaj je lepo!«

Ko je to pomislil, ni več videl zelenega polja, niti z oljkami obraslih gričev okoli Betlehema, ampak je sanjari, da se nahaja v pekoči, vroči puštinji solnčne Libije. Videl je legijo vojakov, kako stopa v dolgi, ravni vrsti po rumenem pesku. Nikjer ni sence pred pekočimi žarki, nikjer hladnega studenca, nikjer konca puštinji, niti cilja poti. Videl je vojake utrujene od žeje in hoje, ki se še komaj pomikajo naprej. Videl je, kako utrujeni padajo drug za drugim izmučeni od neznosne vročine. Ali kljub temu je šla četa brez oklevanja naprej in niti na misel ji ni prišlo, da bi pustila poveljnika na cedilu in se vrnila.

»Vidite, to je lepo!« si misli vojak. »Glejte, kaj je vredno, da gleda hraber vojščak!«

Medtem, ko je stal vojak dan za dnem na straži, je lahko motril lepe otročiče pri njihovi igri. Ali z otroki je bilo isto, kot s cveticami. Ni se mu zdelo vredno, da bi jih opazoval. »Kaj je na njih veselega,« si je mislil, ko je gledal ljudi, kako se smejejo otročji igri. »V resnici je redkost, da bi se kdo veselil nad čem takim.«

Ko je tako kot običajno nekega dne stražil pred mestnimi vrati, opazi otročička kaka tri leta starega, ko gre skozi vrata na polje, da bi se igral. Bil je to siromašno napravljene fantiček, oblečen v malo ovčjo kožico. Vojak nevede začne opazovati dečka. Prvo kar je vojak opazil, je bilo, da se ni zabaval z ostalimi otroki, ampak se je igral sam. Lahno je tekal preko polja in vojaku se je zdelo, kot da plava nad travnim klasjem, a ko se je pričel malček igrati, se je čudil še

bolj. »Pri mojem meču,« je vzkliknil vojak, »ta otrok se ne igra tako, kot se igrajo drugi otroci. Kaj bi ta otrok mogel biti, s čim se zabava?«

Otročiček se je igral par korakov od vojaka in ta ga je lahko opazoval nemoteno pri njegovi zabavi. Videl je, kako je stegnil roko, da vjame čebelico, ki je sedela na cvetici, a bila je tako otovorjena s pelodom, da je komaj razširila krila za let. Nato je videl, da se je čebelica pustila vloviti, ne da bi skušala uteči ali pičiti z želom. Komaj je malček dobro držal čebelico med prstki, je že odhitel ž njo do bližnje razpoke v zidu, kjer se je ugnezdil roj čebel in jo tam izpustil. Ko je tako pomagal čebelici in jo spravil domov, se je v hipu vrnil, da pomaga drugi. Vojak je gledal, kako po ves dan lovi čebelice in jih nosi na njihov dom.

»Ta otrok je v resnici neumnejši od vseh drugih, ki sem jih danes videl,« si misli vojak, »kako se je mogel izmisliti kaj takega, da pomaga čebelam, ki se lahko tudi brez nje vračajo domov in bi ga lahko še pičile. Kakšen človek neki bo to? Kako bo živel?«

(Dalje.)

Mojster

Izkušnja nas vsak dan znova uči, da le tisti kaj velja, ki v s a j e n o s t v a r t e m e l j i t o z n a. Boljše je, da si v eni sami reči pravi mojster, kakor pa v desetih mojster-skaza! Tudi vemo, da profesor (strokovnjaka) povsod bolje plačajo kot navadnega delavca.

Neki Avstrelc pripoveduje, da so prišli k njemu štirje priseljenci, ki so iskali dela. Eden je bil strojevodja za tramvaj; dobil je službo brez težave. Drugi je bil zidar z dobrimi spričevali; zlahka so mu poiskali dela in kruha. Tretji je bil izučen čevljar, ki je znal obenem svojo robo prodajati; takoj so ga uporabili. S četrtim je bil pa križ. »Kaj pa znate?« ga vprašajo na posredovalnici za delo. »Vse, gospod; sem pripraven človek, ki je poraben za vsako službo.« Petnajst delodajalcev so vprašali, če ga sprejmo, pa ga nikjer niso marali! Ali zato, ker je vse znal? Ne, ampak zato, ker ni nobene stvari temeljito znal! Časi so taki, da zahtevajo v vsakem poklicu dobro izučene strokovnjake, ne človeka, ki zna vsako stvar komaj napol in zato lahko vse »pofuša«!

Pred nekaj leti je na slavni angleški univerzi v Kémбриču postal profesor italijanščine mož, ki je bil prej delavec v tovarni škatel! Kako vendar? S tem, da je ves svoj prosti čas porabil za obiskovanje večerne šole, se ves vtopil v študij, je postal mojster v italijanskem jeziku in je zasedel odlično mesto.

Mojstrov si torej svet želi, skaz ne mara. Naloga vsakogar torej je, da se resno vpraša: za katero stvar imam največje veselje in največje zmožnosti, potem pa se tiste stvari loti in se je temeljito priučiti in se v njej še naprej izpopolnjuje. Za takega spretnega in delavnega človeka je še vedno dosti kruha, pa tudi sam je srečen,

ker mu življenje sladi vesela zavest: Mojster sem v svojem poklicu! Seveda se lahko postrani peča še s kako drugo rečjo, ki ga veseli, ako mu časa kaj ostane; a najprej mora poskrbeti, da vsaj eno stvar temeljito zna, da je v svojem poklicu mojster!

Večna pravljica

Zimski dolgi večeri, kdo bi se jih ne veselil! Tedaj sede k topli peči babica in pripoveduje svoje pravljice. Stokrat je ponovila že vse, a kadar začne znova, se nam zde zopet lepe in nove. Tudi naslednje pravljice se bo gotovo domislila in jo zopet ponovila.

Sultan Mustafa Gazi je rad poslušal pravljice. »Ni lepšega na svetu kot poslušati pravljice,« je večkrat govoril svojim zaupnikom, »le vse imajo to napako, da se končajo.«

»Tisoč zlatnikov dobi, kdor zna povedati zgodbo brez konca,« je rekel veliki vezir.

»A zgodbe brez konca sploh ni,« pristavi sultan.

»Zakaj ne?« odvrne vezir. »Iznašli so že mnogo nemogočih reči.«

Čez tri dni se je oglasil na dvoru Hadži Bimba, mož z jastrebovim nosom in zvitimi, svetlimi očmi.

»Torej ti znaš pravljico brez konca?« vpraša sultan.

»Da služim največjemu vseh gospodov,« govori Hadži in se mu globoko prikloni.

»Pa dobro premisli! Ako lažeš, dobiš namesto tisoč zlatnikov tisoč udarcev na podplate,« pravi veliki vezir.

»Premislil sem že,« odvrne Bimba in se večkrat prikloni.

»Začni takoj, takoj,« vpije sultan in sede na svoj prestol.

»Največji vseh vladarjev,« začne Bimba, »daleč odtod je bila dežela, v njej vladar, ki je bil mogočnejši od tebe.«

»Kaj,« divja sultan, »to ni mogoče; največji sem jaz.«

»Pripovedujem le pravljico,« pripomni ponižno Bimba.

»Tako je,« se pomiri sultan in se nasloni na prestol.

»Mogočni vladar,« nadaljuje Hadži, »je imel toliko pšeničnih polj, da je ob žetvi napolnil kaščo, ki je bila dolga dve uri in visoka pa pol manj.«

»Nesmisel,« ga prekine veliki vezir, »žito bi se pokvarilo, ako bi ga plast nad plastjo spravili v taki množini.«

»Saj pripovedujem pravljico,« se smeji Hadži.

»Saj res,« prikima vezir. Bimba nadaljuje.

»Velikanska kašča je bila od vrha do tal sestavljena iz kvadratnih kamnov in ni imela nobene odprtine. Le zgoraj pod streho se je nahajala v zidu majhna luknjica in to iz previdnosti. Saj ni bila večja kakor da si prst mogel poriniti skozi. In mislite si, zaradi te majhne luknjice je propadel mogočni, bogati sultan. Nekega dne se je približal roj kobilic. Solnce je zatemnelo, ko je šumel roj skozi zrak kakor vihar v puščavi. Roj je bil tako velik, kakor še noben drug, kar stoji svet. Kobilice so se spustile na kaščo in jo pokrile od vrha do tal.«

»Brr,« se začudi veliki vezir. »Lahko si že mislim, kakšen konec bo imela zgodba,« pristavi osorno sultan, »taka je kot vse druge pravljice.«

Pa Bimba še nadaljuje:

»Kobilica je našla luknjico pod streho, smukne v kaščo, vzame zrno, smukne ven in odleti. Za prvo smukne skoz luknjico druga, vzame zrno, smukne ven in odleti. Pa pride zopet ena, smukne skoz luknjo, vzame zrno in odleti. In pride zopet ena...«

»Dobro, dobro,« reče sultan, »to si že kar lahko mislimo, kako so kobilice zapored smukale skoz luknjico, jemale zrna in zopet odletavale. Le naprej v zgodbil!«

»Najvišji vseh vladarjev!« govori Bimba, »dokler nisem povedal, kako je prišla vsaka kobilica do svojega zrna, ne morem nadaljevati svoje pravljice. — In zopet pride kobilica, smukne skoz luknjico, vzame zrno, smukne ven in odleti. In zopet — —« Tako je Bimba pripovedoval vedno naprej. Le ponoči in med južinami je bil odmor. Tedne, mesece je ponavljal vedno isto pesem: In zopet pride kobilica, smukne skoz luknjo, vzame zrno — in odleti. In zopet pride — — Čez leto dni je bil veliki vezir neumen. Po dveh letih prekine sultan pripovedovalca:

»Ali je še veliko kobilic?«

»Milijoni še čakajo pred luknjo,« reče Hadži Bimba.

»In koliko zrn leži v kašči?«

»17 milijard, 13 milijonov, 700 tisoč in 999,« odgovori Hadži Bimba.

Hadži Bimba je dobil zlatnike, mi pa končajmo s pravljico, predolga bi bila, ako bi povedali, kako je vsaka kobilica odnesla zrno in kdaj je prišla na vrsto tudi zadnja in ali je dobila zrno ali ne.

Slaba kupčija

Fantje pojo skozi vas na sobotni večer. Gospodinje in dekleta imajo polne roke dela, da pripravijo vse za Gospodov dan. Kuhinja, sobe, obleka, perilo — vse mora biti pripravljeno za nedeljsko jutro. Tudi gospa Agata je vse to dobro vedela. Ko je pregledovala moževo obleko, je opazila luknjo in gospod Joža mora dobiti novo obleko. Pa je stopila k Jožetu:

»Dobiti moraš novo obleko. Še danes stopi h krojaču; če ne, zopet pozabiva!«

»Dobro, dobro,« reče oče Joža in se odpravi k mojstru Cvirnu. Vedno je storil tako, kakor je razsodila žena in bilo je vse prav.

Pri krojaču je izbral tudi blago. Nato ga je mojster Cvirn premeril, premeril navzdol, navzgor in počez, da bo obleka kakor vlita.

»Mojster,« vpraša Joža, »koliko bo pa stala obleka?«

Krojač, moder mož in vajen računanja, računa nekaj časa, hodi semintja, nato reče: »Z gumbi in vsemi dodatki vred okrog 1500 Din.«

»Tisoč pet-sto dinarjev,« mrmra Joža. »Za božjo voljo, kje naj vzamem toliko denarja? Kaj ste nori?«

»Saj ni dosti. Podariti Vam je pač ne morem.« »T-i-s-o-č p-e-t-s-t-o dinarjev,« jeclja oča Joža in sede na stol.

»Drug mojster bi hotel za obleko več, gospod Joža. Ker ste Vi, gospod Mencalo,« odvrne krojač, ki je bil šaljivec, »bom nekaj predlagal. Računal bom Vam samo gümbe, ne blaga, ne podloge, ne dodatkov in ne dela. Torej samo gümbe in še te prav poceni.«

»Me mislite opetnajstiti, kaj? podvomi gospod Joža. »Računati mi morete vsak gumb 1000 Din in napraviti tako sijajno kupčijo. Kaj pa jaz?«

»Nikakor! Bodiva pametna! Na površniku, hlačah in životu bo 34 gumbov. Za prvi gumb računam eno paro, vidite, da nisem drag, za drugega dvakrat toliko kot za prvega, za tretjega dvakrat toliko kot za drugega in tako dalje. To so le vsote par — v osmih dneh boste imeli obleko, kakor noben drug v celem mestu.«

Gospod Joža je bil zadovoljen s to kupčijo. Udarila sta si moža v roke, potrdila kupčijo in gospod Joža je krenil domov.

Vesel stopi Joža pred ženo: »Stara, vesela boš moje obleke. Nobeden, v celem mestu nobeden, ne bo nosil take obleke in tako poceni, rečem ti poceni, p-o-c-e-n-i!« In si zadovoljno mane roke.

Čez teden dni dobi gospod Mencala novo obleko. Prilegala se mu je, kakor bi bila ulita nanj. Srečni Joža se je zavrtel v njej prav po indijskem načinu, tako je bil vesel.

• Ko se je nekoliko pomiril, opazi šele svojo ženo, ki je krilila z rokami po zraku in se pol nezavestna zrušila na stol. Iz tresočih rok ji vzame

R a č u n

za gospoda Joža Mencala.

Poslal obleko, zaračunal gümbe:

1 gumb	1 p	18 gumbov	131072 p
2 gumba	2 p	19 gumbov	262144 p
3 gumbi	4 p	20 gumbov	524288 p
4 gumbi	8 p	21 gumbov	1048576 p
5 gumbov	16 p	22 gumbov	2097152 p
6 gumbov	32 p	23 gumbov	4194304 p
7 gumbov	64 p	24 gumbov	8388608 p
8 gumbov	128 p	25 gumbov	16777216 p
9 gumbov	256 p	26 gumbov	33554432 p
10 gumbov	512 p	27 gumbov	67108864 p
11 gumbov	1024 p	28 gumbov	134217728 p
12 gumbov	2048 p	29 gumbov	268435456 p
13 gumbov	4096 p	30 gumbov	536870912 p
14 gumbov	8192 p	31 gumbov	1073741824 p
15 gumbov	16384 p	32 gumbov	2147483648 p
16 gumbov	32768 p	33 gumbov	4294967296 p
17 gumbov	65536 p	34 gumbov	8589934592 p

ali 34 gumbov skupaj 17.179.869.183 para; v dinarjih 171.798.691-83 ali v besedah 171 milijonov 798 tisoč 691 dinarjev 83 par. Z odličnim spoštovanjem Feliks Cvirn, krojaški mojster na drobno in debelo.

Gospod Mencalo pa ni bil tako neumen, kakor je mislil krojač. Besnel je sicer nekaj časa po hiši, nato se pomiril in veselo nasmehnil. Porezal je z obleke vseh 34 gumbov, jih skrbno zavil v papir, prevezal in pripisal:

»Obleka stane po številu gumbov 171.798.691-83 Din. Sprejmite namesto vsote priložene gumbje, ki Vam jih vračam. Pa je račun med nama poravnan. Z odličnim spoštovanjem Jožef Mencalo, t. č. zasebnik v pokoju.«

Izid tekem gojenk 1929

Izid tekem gojenk 1929.

Domžale	100 %
Radeče pri Zid. mostu	100 %
Radovljica	100 %
Oplotnica	100 %
Konjice	98-99%
Rakek	98-99%
Črnomelj	98-89%
Vel. nedelja	97-78%
Cerknica	96-67%
Križevci	96-67%
Zagorje	96-67%
Sv. Lenart v Slov. gor.	95-56%
Rovte	95-56%
Šmartno pri Litiji	94-44%
Verd	94-44%
Tržič	93-47%
Škofja Loka	93-33%
Šmarje	91-11%
Homec	89-70%
Bohinjska Bistrica	88-89%
Št. Vid nad Ljubljano	88-89%
Trata	88-89%
Ljubljana - Sv. Jakob	87-78%
Predoslje	86-67%
Žižki	85-18%
Jesenice	84-73%
Hotederšica	82-22%
Planina	77-78%
Griže	57-78%
Sv. Križ pri Rog. Slatini	53-40%

Izid tekem mladenk 1929.

Prevalje	96-87%
Črnomelj	96-67%
Sv. Jurij ob Ščavnici	96-67%

Cerknica	95-83%
Ribnica	95-83%
Moste pri Ljubljani	95 %
Borovnica	94-15%
Novo mesto	93-33%
Št. Vid nad Ljubljano	93-33%
Radeče pri Zid. mostu	92-50%
Središče	92-50%
Žiri nad Škofjo Loko	91-77%
Logatec	91-67%
Št. Janž, Korosko	91-67%
Šmarje	91-38%
Gorje	90-83%
Vrhnika	90-83%
Zagorje	90-83%
Celje	90 %
Ljutomer	90 %
Maribor, dijakinje	90 %
Radovljica	90 %
Planina	89-15%
Predoslje	88-33%
Sl. Bistrica	88-33%
Tržič	88-33%
Vel. Nedelja	88-33%
Konjice	87-50%
Kropa	85 %
Domžale	85 %
Škofja Loka	85 %
Žižki, Prekmurje	85 %
Maribor	83-33%
Moravče	82-50%
Jesenice	78-33%
Trata	77-50%
Šoštanj	76-67%
Dramlje	74-16%
Polzela	60 %

Oče preizkuša svojega sina, kako kaj v šoli napreduje. Vpraša ga: »Kaj je od nas bolj oddaljeno: Amerika ali mesec?« — »Amerika.« — »Zakaj?« — »Zato, ker mesec vidimo, Amerike pa ne!«

Feliks: »Kaj se pa dereš? Ali Te zob boli?«

Jure: »Pa še kako!«

Feliks: »Ko bi bil tisti zob moj, bi ga dal izdreti.«

Jure: »Tudi jaz, če bi bil Tvoj.«

Urednikova torba

Druga povestica je »**Dete betlehemsko**«. Slavna pisateljica Selma Lagerlöf je spisala celo knjigo »Kristusove legende«. Iz te zbirke je vzeta tudi naša povestica. Je pa že vse te »legende« prevedla na slovensko pisateljica M. Kmetova, česar naš sotrudnik M. R. ni vedel. »Orlič« jo je kljub temu priobčil, posebno še, ker jo je s slikami okrasil učenec meščanske šole v Ribnici Grobljar. Kdor hoče čitati druge »Kristusove legende« — in prav toplo jih priporočam —, naj piše »Mohorjevi družbi« v Celju. Stane vezana 28:20 Din, nevezana 21 Din, če ste zapisani v Mohorjevo družbo, če pa ne, pa vez. 37:60 Din, nevez. 28 Din. Lahko se pa še zapišete v družbo.

Tretja povest »**Potomci Uskokov**« nas popelje na morje, na naše morje, ki ga tako malo poznamo, o katerem poje pesnik Jenko:

Buči, buči, morje adrijansko!
Nekdaj bilo si slovansko,
ko po tebi hrastov brod
vozil je slovanski rod,
ko ob tebi mesta bela
naših dedov so cvetela,
ko so jadra njih ime
še nosila njih vojske.

Mladim risarjem na meščanskih in srednjih šolah. »Tajna davnih dni« bo izhajala celo leto. Spravite se nanjo in jo ilustrirajte. Če pride dovolj lepih in dovršenih slik iz Vaših vrst, jo bomo še enkrat natisnili, okrasili z Vašimi slikami in izdali v lepi knjigi. Pri vsaki sliki bomo tudi zapisali, čigava je slika. Grobljar iz Ribnice je pokazal, da je na srednjih in meščanskih šolah dosti talentov. Na veselo tekmovanje!

Novi život. List za bezalkoholnu kulturo. Zagreb. Knjiga I. Doslej so izšle 3 številke z vsebino, podobno našemu »Prerodu«. Pisana je hrvaški. Stane 10 Din za 6 številk (1 knjiga).

Ugankarjem. »Orlič« bo prinašal v vsaki številki »Križaljko«. Tako mi je zatrdil prijatelj Zorko. Kako se »Križaljke« rešujejo, poglejte zadnji dve številki »Orliča«. Nagrada za križaljko »Srce« je: Dr. Jož. Debevec, **Sv. Alojzij Gonzaga**. Prelepa knjiga, Vam rečem! Rešitev pošljite do 10. novembra.

Dopisnikom. Česar ni v tej številki, bo pa v prihodnjih. Pride vse na vrsto in po vrsti. Celjsko okrožje, kje si? Kaj sem Vam naročil in obljubil v Trbovljah. Do sedaj sem prejel samo eno pismo.

Od vsef strani

Šmartno pri Litiji. — Dragi »Orlič«! Sprejmi še nas pod svoje peruti! Nas je sicer veliko, pa bomo že pridni, da nas ne boš zbrcal v koš. Na binkoštni ponedeljek smo zleteli na Janče. Bilo nas je 52 Orličev in Mladcev. Zjutraj je slabo kazalo, pa ker smo pridni, nas ima Bog rad; prišli smo suhi in veseli nazaj. Tudi Ljubljano smo videli, pa kamniški vlak, ki je težko sopihal. Slišali ga sicer nismo, le mislili smo si tako,

ker smo videli gost dim. Dne 23. junija smo zopet oblekli kroje. Rekli so, da smo stari dvajset let. No, pa mi ne, ampak naš »Orel«. Bilo je zelo lepo. Ob 8 smo imeli sv. mašo in sv. obhajilo ter blagoslovitev prapora. Vrh prapora stoji orel z velikim kljunom, s katerim mladiče seka, če niso ubogljivi. Tudi slikati smo se dali. Le škoda, da nas ni vseh. Če bo hotel »Orlič« sliko na svoje peruti vzeti, nas boste lahko videli. Popoldne ob treh smo nastopili. Mladcev je nastopilo 15, Orličev pa toliko, da je bil telovadni prostor premajhen, najsi smo Orliči še majhni tiči. Dne 30. junija smo šli v Javorje na češnje. Bile so prav dobre. Ko bi Ti dragi moj »Orlič«, imel želodec, bi se Ti gotovo vzbudile skomine po sladkih češnjah. Bog živi! — Franc P.

France! Praviš, da vas je od sile veliko. Veš, pa ne smeš zameriti, če Te vprašam: »Ali boste ostali zvesti praporu ne samo sedaj, ko ste Orlič, ampak tudi, ko boste Mladci in preko Mladcev — Orli?« To bo družina, ponos vaše fare in prelepe vaše farne cerkve. Naj nobeden ne zleti iz gnezda, dokler ne postane močan, neuklonljiv Orel — vse svoje življenje. Od tistih javorskih češenj bi bil pa rajši tiho, ker imam še sedaj vsa vodena usta od samih skomin. Rajši bi jih bil prinesel en košek. — Br. Cene.

Radovljica. — Cenjeni g. urednik! Gotovo mislite, da nas Orličic ni nič v Radovljici. O, pa že ni tako, 23 nas je, saj imamo 10 Orličic še čisto majčkenih, še ne znajo brati, pa smo jih me naučile za tekmo, so telovadile in odgovarjale kakor me. Tekme smo imele že na Cvetno nedeljo. Sestra sodnica iz Ljubljane je rekla, da smo bile vzorne. Seve nekaj Orličic vidimo samo na sv. Miklavža in o Božičnici. Sestra pravi, da razgrajamo za petdeset. Tudi pri skupni akademiji smo nastopile z letošnjimi vajami. Krojev nimamo, prav nobeden nam jih noče kupiti, tako bi bile rade lepe! Na materinski večer je naša najmlajša deklamirala, malo jo je bilo strah, pa je zato tako hitela, da je bila naenkrat gotova. Dragica je bila Jezušček. Vso so namalali, od daleč pa je bila vseeno lepa. Dne 2. junija smo imele izlet na Završnico s sestro vaditeljico in s sestro Vero. Smele smo pa iti samo »redne«. Čez travnike smo pohitele prav pogumno, samo naša največja in najmočnejša telovadkinja in pevka je le tako bolj sama za nami hodila. Vesele smo bile. Koliko je bilo rož, pa murnčkov. žvrgolele smo pa me, vmes pa jedle. Sestra vaditeljica nam je prav zavidala našo požrešnost. Plaščke so nam članice nosile in štruklje in piškote. Uboga Milka! Dva dinarja je izgubila in iskala in iskala, pa ni nič našla. Članice so ji vrnilo, ker je tako pridna in marljiva in se je zopet smejala. Mala Anica je pa bel trakec izgubila. Na Studenščah teče bister potoček, tam smo se vode napile. V lonček smo stisnile malo limone in košček sladkorja, pa je bilo sladko in kislo. Na neki hiši je vzdana plošča, tam so rekli, je bila mamica pesnika Prešerna doma. Na Breznici smo molile litanije za starše, učitelje in katehete. Svatbo smo srečale in k igri jeseniških članic so šli nekateri. Radovljanov je bilo povsod dosti. Stol je bil kakor pomit. Pri prvem potočku smo vprašale, kje je Završnica in že smo videle stopnice med velikanskimi cevmi. Po stopnicah smo kar letele do rezervarja, potem pa bolj počasi po skalnatem pobočju do umetnega jezera. Temna je voda tam; pa nizka trava in sto krav, ki so zvončkljale. Drugače je vse mirno, nič avtomobilov. Še do Valvasorjeve kočje bi bile rade pohitele. Smo pa morale nazaj čez Moste v Žirovnico na gostilniški vrt, kjer smo pile malinovec. Ta je bil dober, čaj pa ne preveč. Z vlakom smo se peljale domov. Precej smo bile trudne. — Kajne, da me natisnete v »Orliča«?. To bi bila vesela. — Zlata V.

Zlata! Dobro delate v Radovljici. Pri tekmah ste dobile kar vse točke. Ko bi bile povsod tako! Pa kar še ni, pa še bo. Tudi jaz sem hodil po tistih krajih kakor Ti. Samo da sem šel še višje, prav na vrh Stola. Je bil pa tako zavit v meglo, da sem kočjo zagledal šele, ko sem vanjo butnil. Ko boš velika, le pojdi gor; je lepo, tudi, če je megla. Za kroje pa kar prosite, prosite in še enkrat prosite, pa boste dobile. — Br. Cene.

Radio

Bralcem povesti »Tajna davnih dni«. Povest »Tajna davnih dni« bo izhajala v »Orliču« celo leto. Prinašal jo je letos neki angleški mladinski tednik z naslovom: *The Secret of the Ages*. Povest odkriva tajno ali skrivnost onih davno minulih časov, ko so se po ogromni Sibiriji pasti mamuti ali kosmati sloni. Imeli so kakor današnji sloni dolge oklè ali zobe, ki jim pravimo slonova kost ali slonovina in so zelo dragoceni. — Da boste povest laže razumeli, bo dobro, ako vzamete v roke zemljevid Azije in si ogledate njen severni del, ki ima vsa ime Sibirija, od Urala na zahodu pa noter tja do Čuhotskega polotoka in Kamčatke na vzhodu. Sibirijo delimo v tri pasove: severni, srednji in južni. Severni pas ob Severnem Lednem morju in kakih 600 km v celino je pas zmrzlih močvar. Ta močvirja se imenujejo tundra, zamrznjene so do 100 m globoko, pometi pa se otajajo do pol metra globoko. Srednji pas leži južno od tunder in je pas pražozdov ali tajg. Tajge preživljajo velike množine divjih živali, ki imajo izvrstne kožuhe. Južni pas Sibirije pa je poljedelski pas, ki ima tako zelo rodovitno zemljo, da je žitnica Rusije in bi lahko postal žitnica cele Evrope, ako bi polje kar najbolje izrabili. — Največje mesto v pasu tajg je Jakutsk ob veletoku Lena; šteje 7000 prebivalcev. Do prve železniške postaje (Irkutsk ob Bajkalském jezeru) je iz Jakutska strašno daleč; dvakrat tako daleč kakor od Ljubljane do Pariza ali pa tako daleč kakor od Ljubljane do Petrograda (Leningrada) ali pa do Moskve! — Malo pod Jakutskom se izliva v Leno reka Aldan; ob Aldanu so pred nedavnim odkrili bogate zlate rudnike. — Druge opombe in pojasnila si preberite v vsaki številki »Orliča« spróti zadaj za povestjo.

Večji najmanjšemu pomaga! (Zgodba o dveh kužetih.) V Liverpoolu na Angleškem so delavci popravljali pomol; pomol je široka, iz rezanege kamna zgrajena cesta, ki moli daleč v morje, da morejo ob njej pristajati ladje. Na pomol sta se vsak dan hodila igrat dva psa, veliki Sultan in mali Muki. Nekoč pa delavci zaslišijo čvrst pljus in zagledajo, da se je mali Muki prekucnil v morje. Stene pomola pa so seveda navpične in naj si pseto še toliko prizadeva, ne more se sam rešiti. Delavci ga kličejo k bregu in mu stegujejo roke v pomoč, pa Muki se jih boji. Zdajci pa zapazijo, da se uboga živalca potaplja. To pa zapazi tudi Sultan. In kaj stori? Skloni se kolikor mogoče daleč preko pomola in ko se mu Muki z zadnjimi močmi približa, ga pograbi z zobmi za ovratnik. Tako ga potegne h kraju; toda kako ga spraviti na pomol? Ker se je Muki s tačkami držal za pomol, je bila teža manjša. Sultan ga torej za trenutek spusti iz zob in pograbi s sprednjimi tacami, da mu ne zdrkne nazaj, nato pa svojo glavo krepko zavijti kvišku in nazaj proti Mukiju, da dobi tako večji zamah, ga znova pograbi za ovratnik in vrže na pomol. Muki si otrese vodo, se vleže k Sultanu in mu iz hvaležnosti zliže tace, nato pa oba vstaneta in zapustita kraj nezgode.

Če puščaš klobuk vedno doma. Neki dijak je bil na počitnicah tako imeniten gospod, da je imel svojo lastno sobo. Okno je puščal odprto noč in dan. Blizu okna je pa na omari imel klobuk. Ko pride nekega dne s planin zopet v sobo, zapazi v klobukovi štuli kosovo gnezdo z dvema jajčkoma. Ljubi črni kos si je uredil svoj domek kar lepo po domače.

Zgodba s strešnega slemena. V neki vasi severne Nemčije so otroci zapazili, da sta si dve štorcklji, samec in samica, na slemenu njihove hiše zgradili gnezdo. Otroci so ponosna ptiča imeli jako radi in samica se je toliko ponižala, da je postala njihova prijateljica, ki so jo smeli božati in pestovati in jim je celo iz roke jedla. Prišla pa je jesen in štorcklja se je pripravljala na odhod ali bolje: na odlet. Otroci pa bi ji radi tudi na jugu naklonili prijazna srca, zato napišejo na trak papirja, da je ta štorcklja njihova ljubljanka in naj zato povsod lepo ravnajo z njo; trak pa ji pritrdijo na vrat. »Ko pomlad cvetoča pride«, se z njo vred vrne tudi štorcklja, pa trak pa njenem vratu je bil druge barve. Radovedni ga

otroci snamejo svoji prijateljci z vratu in prebero pisemce, v katerem jim misijonar iz Sudana v Afriki sporoča, da je vesel njihove ljubezni do nedolžnih ptičev, obenem pa njihovi ljubezni priporoča tudi sirote svojega misijona. Tako je štorcklja v ljubezni združila otroke severa in juga.

Zaloge v dečkovem žepu. Fantič je plezal na smreko in si strgal hlače; to je že stara pesem. Mati je morala seveda hlače vzeti v roke, da jih »operira«. In kaj je našla v hlačnih žepih? Takale zaloga jih je težila: pištolica, robec, peresnik, stekleničica, električna svetiljka, nekaj zrn pšenice, zlomljena žlica, več koščkov papirja, kovinast gumb, biciklov zvonček, majhna ključavnica, žoga, nekaj medene žice, trije ključji, nekaj zaponk, listki od avtobusa, palčice od slaščic, dva metra vrvice, pol metra belega sukanca. Ko fantič doraste, bo gotovo varčen in skrben gospodar.

Grški dečki se postavijo. Neki pisatelj je potoval po Grškem in je o grških dečkih izrekel tole veliko pohvalo: Vedno so pri roki in so veseli, ako morejo tujcem izkazovati male usluge. Lahko jih pošlješ z naročili, stečejo ti kaj kupit in vselej pridejo pravočasno nazaj in ti pošteno vrnejo odvišni denar. Radi so za vodnika in te popeljejo, kamorkoli jim rečeš. Skratka: vedno in povsod so pripravljeni na uslugo! In — kar je jako mnogo vredno: nikoli ne zahtevajo in ne pričakujejo za svoj trud nagrade ali postrežnine! — Taki dečki so res pravi domoljubi ali patrioti, kajti s svojim vedenjem delajo svoji domovini čast!

Organizacija skavtov je imela letos v začetku avgusta svoj veliki tabor v Jamboreju (Džemboriju) blizu Menčestra na Angleškem. Skavti so obhajali 21 letnico, odkar so se začeli zbirati v društvo pod vodstvom Baden Powell-a (Bejden Pavel-a, ki pa ni ne Pavel ne beden); zato pravi, da so letos polnoletni. Sešlo se jih je 50.000 iz 42 držav sveta, tudi iz Jugoslavije. Organizacija je nastala na Angleškem in v tej kratki dobi narasla na dva milijona članov. Na zborovanjih so se predvsem navduševali za mir med narodi, v pogovorih pa so se posluževali indijanskega jezika iz kretenj, podobnega kakor ga imajo gluhomani.

Kuža donášalec časopisov. Na otoku Tazmanija ob Avstraliji poštnih pošilk ne raznaša pismonoša, ampak počakajo naslovljenca kar na pošti; kadar se zglašiš, jih pa pobereš. Neki posestnik bi pa le rad imel vsak dan svoj časopis, a na pošto je bilo predač. Vozil pa je mimo njegovega posestva vlak, zato se dogovori s poštarjem v poštnem vagonu, da bo vsak dan vrgel časopis iz vlaka, posestnikov kuža ga bo pa pobral in nesel svojemu gospodarju. Tako tudi delata: Kakor hitro zapiska vlak, steče pes k progi, poštar vrže časopis na tla, pes ga pobere in nese domov, pa tako lepo, da ga niti ne oslini ne. Če poštar kdaj na časopis pozabi, pa kuža toliko časa laja in ob vlaku dirja, da se poštar spomni, kaj je treba storiti.

Za posadko podmorskih čolnov je neki Italijan iznašel posebno obleko, da bodo v njej lahko skočili iz podmornice, ako bi se potapljala in splavali na površje. Priprava ima kapuco za na glavo in se pritrdi pod pazduho, stisnjeni zrak omogoča mornarju dihanje, izdihani zrak pa odhaja iz kapuce v obliki mehurčkov. To bo za mornarje velika dobrota; saj se je prav letos zopet potopila podmornica in z njo nad 20 mornarjev, kajti iz globine 400 m jih ne more nihče rešiti.

Dober svet. Neki pilot (šofer v letalu) vozi v svojem letalu ljudi za majhen denar na kratek polet. Mlada gospodična bi tudi rada poskusila, kako je v aeroplanu, samo nekaj jo hudo skrbi. »Kaj pa naj storim, ako bi začelo letalo padati na zemljo?« — »To je pač najmanjša skrb, gospodična. Kar za kakšno stvar se zagrabite, ko bomo frčali mimo nje!«

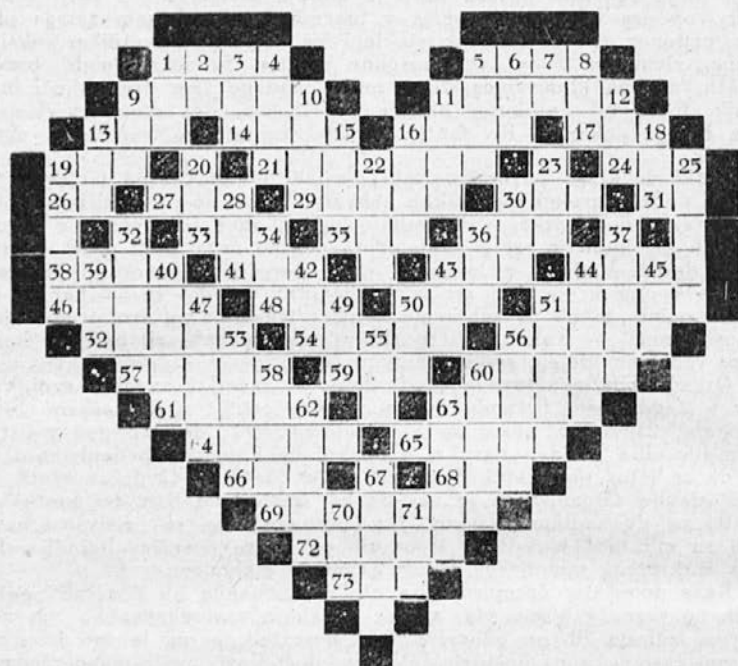

Stari gospe pade v trgovini na tla dvodinarski novc. Oba s trgovskim vajencem ga iščeta, pa zastonj. Nato pravi gospa: »Nič ne de. Saj me poznaš. Ako novc najdeš, mi ga drugič vrneš; ako ga ne najdeš, je pa lahko Tvoj.«

Orličeve uganke

Križaljka »Srce«.

(Zorko Bekš, Ljubljana.)

Besede pomenijo vodoravno: 1. gora pri Ljubljani, 5. reka v Sloveniji, 9. obrtnik, 11. žensko ime, 13. moški glas, 14. moško ime, 16. drevo, 17. pogojni veznik, 19. predlog, 21. žensko ime, 24. del sobe, 26. vstavi »er«, 27. bolezen, 29. žensko ime, 30. otok v Jadranu, 31. veznik, 33. doba, 35. žensko ime, 36. zver, 38. ploskovna mera, 41. glasovni način, 43. posoda, 44. moško ime, 46. kovina, 48. močnata jed (tudi rastlinska kri), 50. govedo, 51. perutnina, 52. obrtnik, 54. zaliv v Jadranu, 56. mesec, 57. zdravilno zelišče, 59. otok v Jadranu, 60. moški glas, 61. delavec pod zemljo, 63. majhna voda, 64. stran neba, 65. preganjalec kristjanov, 66. zver, 68. zmrznena voda, 69. zmrzneno polje v gorah, 72. svetopisemska oseba, 73. del obraza. — Navpično: 1. ptič, 2. mol v morje, 3. ilovica, 4. članica družine, 5. šolska potrebščina, 6. časomer, 7. vstavi »ri«, 8. srbsko moško ime, 9. posoda, 10. žensko ime, 11. žensko ime, 12. uradni spis, 13. drevo, 15. upanje, 16. prižnica, 18. vstavi »oli«, 19. del kolo-dvora, 20. stari oče, 22. moško ime (okrajšano), 23. začimba, 25. moško krstno ime, 28. osebni zaimek (dajalni, množ.), 30. čut, 32. zver, 34. del glave, 36. moško ime, 37. začimba, 39. zrnata jed, 40. bolezen, 42. staro orožje, 43. mlečni izdelek, 44. kvartopirska igra, 45. maček, 47. isto kot 57. vodoravno (s = h), 49. del cerkve, 50. sočivje, 51. strelna orožje, 53. moško ime, 55. prislov kraja, 56. slovanski apostol, 58. svetopisemska oseba (h = s), 60. dan v tednu, 62. ubog, 63. grenko zelišče, 67. v tem letu, 70. isto kot 33. vodoravno, 71. osebni zaimek.

Tajna davniš dni

1. Slonovina in zlato.

Jožica Karsen (Carson) strmi v zoprno rumene reči, kakor da ne more prav verjeti svojim očem.

»Veš kaj, Nejče,« vzklikne nato, »te stvari so suho zlato, ki ga je pa neka roka obdelalala!«

Njen brat Nejče jo s pogledom pošvari, češ, naj bo tiho, dasi ni bilo v bližini nikogar, ki bi angleški razumel; nato pa se obrne k trem domačinom, ki so v kožuhih stali pred njim.

»Kje ste dobili te stvari?« jih vpraša po tungusko.¹

Tunguzi se spogledajo in oklevajo.

»Dol ob reki proti severovzhodu, več dni hoda,« reče končno eden in plašno pogleda na zlato kakor da se ga boji.

»Ali ste našli samo to?«

Namesto da bi odgovoril, seže Tunguz v vrečo in privleče iz nje nekaj rumenkasto belih izrezljanih stvari ter nekaj tolkačem podobnih kamnov in konic od kopij; vse je bilo surovo obdelano.

»Mamutova? slonova kost!« pravi Jožica, ko si reči ogleduje. »Tile kamni, Nejče, so pa čisto taki kakor orožje paleolitičnega³ človeka, kakršno imamo doma v muzeju. Ali ste vse te stvari našli na istem mestu?« vpraša domačine.

Zopet jim nekakšen zažetonen strah spreleti temna obličja, ko na njeno vprašanje pokimajo.

»Ali je na tistem kraju še kaj takih reči?« vpraša Nejče.

»Se. Mi smo jih samo nekaj pobrali in hitro odšli.«

»Jožica!« pravi Nejče polglasno. »Jaz bi rekel, da so te reči jako pomenljive. Le škoda, da ni očeta tu! Kupila bova vse, kar so prinesli.«

Nejče seže v žep in priloži k novcem, ki jih je domačinom ponujala sestra, še nekaj denarja. Tunguzi ga vzamejo v zameno za čudne predmete in bilo je videti, da so zelo veseli, ker so se znebili svojega nenavadnega tovara.

»Kaj praviš, Nejče, ali niso morda teh reči kje ukradli?« vpraša Jožica polglasno.

»O, mislim da ne,« odvrne brat. »Skoraj gotovo so le zato tako plahi, ker so praznoverni. Na vsak način pa morava izvedeti, kje so jih našli!«

Nejče stopi zopet do Tunguzov, ki so odhajali in še enkrat nakrene vse svoje borno znanje tunguščine.

»Vidite, da vam dobro plačava. Ali bi naju hoteli peljati tja, kjer ste te stvari našli?«

Bilo je kakor da se domačinov polašča blazen strah, tako da sta se Nejče in Jožica silno čudila.

»Ne! Ne! Ne!« so vzklikali vse križem. »Tja ne gremo nikdar več!«

»Pa zakaj ne?« povprašuje Nejče.

»Zato, ker te reči straži orjaška podgana, ki rije po zemlji!« mu odgovorijo. »Podzemeljska podgana je večja kot hiša in ima grozno dolge zobel!«

Nejče in Jožica se vsa začudena spogledata.

»Kakšna budalost!« jih začne prepričevati Jožica pa takoj utihne, ko vidi, da vsi trije, kakor da jim za petami gori, planejo med pisano mno-

zico. Trgovcev s kozuhovino, slonovino in zmrzlimi ribami in kupcev je namreč kar mrgolelo na trgu.

Brat in sestra nekaj časa kar strmita in si skušata čudno vedenje Tunguzov na kak način razložiti.

»Prav tako se mi zdi, kakor da v tej zadevi ni vse pošteno,« pravi končno Jožica.

Nejče dvigne oči od zlatih predmetov v svojih rokah in odvrne: »Jaz pa mislim, da kake nepoštenosti ni, pač pa je vse skupaj zabeljeno s strašno praznovernostjo. Kar pojdiva, Jožica in poiščiva dr. Atkinsona; bova videla, kaj on poreče. Meni moj nos pravi, da vse to diši po nekem zakladu, ki ga bo vredno poiskati!«

Stala sta na trzišču v Jakutsku, glavnem trgovskem mestu Severne Sibirije.

Kamorkoli sta se ozrla, povsod visoki kupi zmrzlih rib in kopice kož in kozuhov, ki so jih domačini zankarji⁴ ali nastavarji prinesli iz divjih, še malo raziskanih pokrajin na severu. Tu in tam je stala tudi skladovnica ogromnih slonokoščenih mamutovih oklòv (zob), katere so lovci odvzeli kosmatim nestvorom, ki so se, kdo ve, če ne že pred pol milijona let potepali po planjavah Severne Sibirije. Domačini iščejo te okle, razmetane širom zamrzelé tundre⁵, in jih spravljajo na trg. Od Jakutska pa jih je zopet treba na devetnajst dni dolgem potovanju prevažati do prekosibirske železnice, ki jih potem odpelje v omikani svet.

Nejčeta in Jožico je njun oče profesor Karsen pustil pri svojem prijatelju dr. Atkinsonu, ki je v Jakutsku proučeval tamkajšnje narode, sam pa je prodiral dalje proti severovzhodu v zamrzeló tundro, da spozna čudne pokrajine. Ti štirje, in če omenimo še Tomaža, dr. Atkinsonovega zaupnega služabnika, so bili več mesecev edini Angleži v mestu.

Brat in sestra spravita pravkar nakupljene dragocenosti previdno v svoje žepe, nato pa odhitita preko trga v edini hotel Jakutska, v hotel Sevijar.

Ta hotel je bil prav za prav čudna bajta in brezupno zanemarjen! Vrata se niso dala zakleniti, oprava je bila pa celo v sobah za goste strašno pomanjkljiva. V pritličju je stanovalo več jakutskih družin z neštivilnimi otroci in raznimi domačimi živalmi, gosmi in piščanci, mačkami in psi. Tri sobe v nadstropju pa je imel najete dr. Atkinson, ki je baš okreval od hude pljučnice ter Nejče in njegova sestra.

Ko stopita brat in sestra skozi hotelska vrata, srečata zvestega Tomaža, ki je bil videti nenavadno resen.

Ko ga vsa v oskrbeh vprašata, kaj mu je, jima pove, da mora njun prijatelj Sibirijo nemudoma zapustiti.

»Zaradi bolezní mu je srce jako nevarno opešalo,« jima hiti pripovedovati. »Rešiti ga more samo eno, ako se namreč takoj vrne med omikani svet, kjer dobi dobrega zdravnika in primerna zdravila.«

»Trebá bo torej brez oklevanja vse potrebno ukreniti,« pravi Nejče odločno. »Stopim v mesto in poiščem primerno spremstvo.«

»Saj prav to je največja težava!« reče Tomaž. »Doktor na noben način noče oditi, češ, da mu je vajin oče naročil, naj pazi na vaju, da se vama kaj ne pripetí!«

»To skrb kar nama prepustite!« pravi Nejče. »Ga bova že midva kako pregovorila. Baš jutri zjutraj krene na pot proti železnici neka karavana⁶, če se ne motim. Tej se bomo morali priključiti.«

Nejče in Jožica sta porabila vso svojo zgovornost, preden sta dr. Atkinsonu dopovedala, da je nujno dolžan poskrbeti za svoje zdravje in da mora zato Sibirijo zapustiti. Ko sta ga pa prosila za dovoljenje, da smeta njega in Tomaža spremljati na devetnajstdnevni poti do prekosibirske železnice, je pa ostal neizprosén in trd kot skala.

»Ne maram, da bi otroka, kakor sta, sama potovala po teh divjih krajih!« jima odločno reče. »Po cestah med Jakutskom in železnico prežijo roparji. Če vaju res že moram zapustiti, vaju hočem pustiti tukaj v Jakutsku, kjer sicer tudi ni Angležev, pa so vsaj Rusi.«

Pri tem sklepu je tudi ostalo.

2. Sama v Jakutsku.

Nejče in Jožica sta jahala osedlana severna jelena, ki sta narahlo stopala ob vozu, na katerem je ležal njun prijatelj in tako spremljala karavano ves prvi dan. Šla bi rada še dalje, pa dr. Atkinson jima je zlepa, a odločno zapovedal, naj se poslovita in vrneti v Jakutsk, kjer je kolikor toliko varno. Ko sta pomislila, da bi bolnika hudo skrbelo, če bi vedel, da sama potujeta, sta kakor tudi nerada obrnila svoji ljubki jezdni živalci, se še prisrčno in bridko poslovila ter odjezdila po pusti, zamrznjeni cesti nazaj proti mestu, ki je med prebivalci imelo polovico divjakov in kjer naj bi nekaj mesecev uživala samoto.

Vendar pa ju pogled v bodočnost ni plašil niti najmanj. Nasprotno, še prav rada sta mislila nanjo in če ju ne bi skrbelo, kaj bo z njunim bolnim prijateljem, bi bila prav veselega srca. Ko sta se tako bližala mestu in se rahlo zibala na svojih jelenih, sta gledala na obsežno, a razvaljeno trdnjavo, ki so jo pred kakimi tri sto leti zgradili kozaki in se ozirala na malo rdečo in zeleno cerkvico ter na stotine kockastih kolib, ki so v njih živeli člani sibirskih narodov: Ostjakov, Samojedov, Jakutov, Tunguzov in nekaj Rusov. Srečevala sta zagorele domačine, ki so na njune vesele pozdrave odgovarjali s svojimi goltnimi glasovi.

»Morala se bova naučiti nekaj jezikov,« pravi Nejče. »Kaj praviš, Jožica? Ali ne bi začela z jakutskim jezikom?«

»Zakaj ne,« mu pritrди Jožica in se skuša spomniti, na kaj sta ob razburljivem slovesu od dr. Atkinsona prav za prav pozabila.

»Joj, saj res!« vzklikne hip na to, »doktorja nisva vprašala, kaj on misli o najini najdbi!«

»Ah, škoda!« vzdihne Nejče. »Njegov svet bi bil za naju neprecenljive vrednosti. Prav za prav so pa okolnosti bile take, da ga nisva smela nadlegovati s svojimi zadevami.«

Hlastno si pretiplje žepa; kepe kovanega zlata in zrezljana slonovina so bile lepo na svojem mestu.

»Da, tole zadevo bova vzela v svoje roke, dokler se oče ne vrne,« reče Nejče. »Jaz bi bil za to, da začneva stvar raziskovati. Nekaj uspeha bova gotovo dosegla.«

»Razburljive doživljaje, če drugega ne,« pravi Jožica kakor sama zase. »Nejče, ne veš, kako zelo si želim doživljajev!«

»Da, več ko dosti jih bova imela, ako se nama posreči razguncati najine čudne Tunguze,« ji pritrди brat. »Kar nič si ne morem misliti, kaj jih prav za prav teži. Če bi banko oropali, se ne bi mogli bolj plašno vesti kakor zdaj!«

Nejče je pustil jelena, da je stopal kakor se mu je zdelo, sam pa je ogledoval predmete, ki jih je vzel iz žepa.

»Poglej, Jožica! Tole zlato je pravo, čisto, suho zlato, pa vendar nima take kepaste oblike kakor zlato, ki ga slučajno najdeš v strugi kake reke in pobereš. To zlato je nekdo koval! Le poglej! Prepričan sem, da je tale kos del ovratnice.«

Jožica prime zlato v roke in ga pazljivo ogleduje.

»Pa jaz nisem še nikdar slišala, da bi sedanji domačini nosili zlate okraske! Ali si morda ti?« Jožica je besedico »sedanji« posebno poudarila in brat je vedel, kaj misli.

»Tudi ne,« ji pritrudi Nejče. »Še bolj važno ko zlato pa so koščki zrezljane mamutove slonovine in orodje iz kamene dobe — vsaj podobno mu je — in pa da so vse to našli na istem prostoru. Skoraj se bojim tako visoko misliti, čeprav vse kaže, da je res tako. Kaj pa potem, Jožica, če bi se izkazalo, da je tisti kraj res zakladnica prazgodovinskega zlata in slonovine?«

»Ki ga pa straži podzemeljska podgana, velika kot hiša in z grozno dolgimi zobmi,« dostavi Jožica brez navdušenja.

Nejče se zasmeje in svojega jelena ustavi, kajti prihajala sta do hotela.

»Jaz predlagam, da skočiva v sobo ter se umijeva in preoblečeva, nato pa stopiva v muzej in se prepričava, če so najine najdbe res to, za kar jih imava,« pravi Nejče. »Saj menda nisi zaspala?«

Jožica zmaje z glavo. Potovala sta z bratom noč in dan, pa vendar nista čutila, da jima ena noč manjka, kajti solnce je ves čas svetlo žarelo⁷.

Ko sta prišla do Nejčetove sobe, so bila vrata na stežaj odprta. Pa to se jima ni zdelo nič posebnega, saj se niso nikoli dala zaklepati. Ko sta pa videla, v kakšnem stanju je soba, sta pa oba kar ostrmela. Nejčetova slamnjača je bila razparana in slama raztresena naokoli. Ključavnica pri omari je bila odtrgana in vse, kar je bilo v omari, razmetano vsepovsod.

»Tatovi!«

»Ki pa niso ničesar odnesli!« krikne Nejče, ko nahitro pregleda svoje skromno imetje. »Jožica, poglejva hitro še v tvojo sobo!«

V dekletovi sobi ni bilo nič boljše. Ključavnico lesenega kovčega je nekdo s sekuro udrl, ker je pero dobro držalo, njene obleke pa razmetal po tleh. Goska pa je s svojo družinico zadovoljno brskala po raztreseni slami njene slamnjače.

»Ali niso bili morda tisti Tunguzi, kaj praviš?« reče Nejče ves osupel.

Pri teh besedah se kakor po nekem nagonu ozre proti sestri, ki je stala pri vratih. In kar zagleda, ga kar vrže nazaj!

»Jožica, pazi!« ji krikne in dekle se bliskovito ozre preko rame baš še o pravem času, da zagleda največjega izmed treh Tunguzov, ki je bila z njimi na trgu skupaj, kako se plazi proti nji, v roki pa stiska dolgo in ostro kopje, s kakršnim lovijo ribe.

Ko možak vidi, da so ga opazili, se zravnava iz svojega prihuljenega položaja ter začne v svojem jeziku drdrati kakor stroj. Govoril je tako hitro, da ga dvojica ni mogla razumeti.

»Kaj hočete?« zavpije Jožica. »Bi radi okraske?«

»Lahko vam jih vrneva, če že hočete in nama zato ni treba rezati vratov,« dostavi brat. »Če vam je žal, da ste jih prodali, le kar povejte!«

S temj besedami vzame Nejče zlato in slonovino iz žepa in jo ponudi domačinu.

To pa možaka kar vrže nazaj in tudi njegova tovariša, ki sta neopazeno prišla po stopnicah, začneta od strahu žalostno tuliti.

»No, če tega nočete, kraj pa potem iščete?« krikne Nejče ves obupan. »Saj nimava ničesar drugega, da bi bilo kaj vredno!«

Tunguz pri vratih pa spregovori le dve besedici in Nejčetova roka kar sama od sebe šine proti telovnikovemu žepu, kjer zašušti zganjen papir, ko pritisne njegova roka na žep.

Jožica v obraz prebledi, bratovo lice pa dobi trde poteze.

»Če pa to iščeš, prijatelj,« reče Nejče in stopi grozeče proti prihuljenemu Tunguzu, »potem iščeš zastonj! Kar izgini, pa hitreje kot si prišel! Samo to ti morem reči! Ven!«

3. Stari Tomski.

Beli fant res ni bil oborožen, vendar pa se je vedel tako odločno, ko se je bližal pretečim domačinom, da so povsili konice svojih ribarskih kopij ter se ritenski plazili proti stopnicam.

»Ven! Ven!« znova zakriči Nejče ter stopa vedno bolj proti njim, ko opazi, da se stiskajo skupaj, kakor da bi hoteli vsi obenem napasti.

Trije pari poševnih črnih oči ga zro neodločno; ko pa Nejče napol vzdigne roko, pa Tunguzi naenkrat izgube pogum, se obrnejo ter zropotajo po stopnicah in ven na cesto.

Jožica, ki je doslej z debelo palico v roki stala pri vratih, vrže palico na tla ter se zruši trudna na razmetano slamo svoje postelje in vzdihne: »Pretijo nama večje nevarnosti, nego sva si mislila!«

Nejče prikima ter kar nekako nehoče poseže v notranji telovnikov žep, kakor da se hoče prepričati, ako je dragoceni papir še vedno na svojem mestu. Papir zašušti, kakor da ga hoče pomiriti, vendar pa ga Nejče vseeno potegne iz žepa.

»Doživljaj zdaj že imava,« reče resno, »a vendar ni nič hudega, dokler sva samo midva v nevarnosti. Zdaj pa vse tako kaže, da zalezujejo lumpje najinega očeta!«

Seestra nekaj časa nič ne odgovori.

»Le kdo more kaj imeti zoper najinega očeta?« vzklikne nazadnje. »Oče je vendar tako dober, da si še nikoli v življenju ni nakopal nobenega sovraštva!«

Nejče pa si drgne čelo, kakor je imel vedno navado, ako si ni vedel pomagati iz zadrege.

»Vse skupaj se mi zdi strašno čudno. Samo ena stvar je v tej zmedii čisto jasna, namreč da hočejo lopovski divjaki na vsak način priti do najinega očeta, če ne zlepa pa zgrda; ta njihov sklep je tako trden, da bi nama prej porezali glavi ko pa od njega odstopili.«

Pri teh besedah vzame iz žepa košček papirja in ga razgrne na kolena.

»Največja sreča je, da sva midva edina človeka v Sibiriji, ki veva, kam je oče odšel,« reče Nejče. »Seveda ni imel nobenega razloga, da ne bi bil tega pravil vsemu Jakutsku, Saj geologična^a ekspedicija ni nikakršna skrivnost. Toda očka pač ni preveč zgovorne sorte. Ko se je odločil, da pojde, je pobral svoje stvari in odšel. Ena stvar pa je gotova, namreč, da teh tunguških morilcev niti najmanj ne briga, kam je očka odšel!«

»In vendar je videti, da jih še prav zelo briga!« pripomni Jožica, ki se kar po celem životu strese, ko pomisli na svetlikajoče konice ribarskih kopij.

Stegne roko ter vzame z bratovih kolen štirioglati papir in ga skrbno ogleduje. Bil je površno risan zemljevid na listu papirja, iztrganega iz zvezka. Valovita črta je kazala severno obalo Sibirije noter tja do Kamčatke^a. Začrtanih je bilo nekaj rek in puščica je kazala smer na severovzhod od Jakutska. Tupatam so križci kazali, kje je profesor Karsen nameraval taboriti.

»Ne bil bi nama narisal te karte, ako ga ne bi bila ti priganjala, češ da jo bova morda potrebovala, ako pride vmes kaj posebnega,« reče Nejče.

»Saj sam več, zakaj sem ga priganjala,« vzdihne Jožica.

»Seveda. In prav si imela; saj ga vendar nisva mogla pustiti, da bi raztresen kakor je, izginil ne vem kam, ne da bi ga mogel kdo poiskati!« ji pritrди Nejče. »Seveda nama nikoli ne bi hotel priznati, da se utegne njemu kaj hudega pripetiti.«

»No in doslej tudi res nisva imela razloga, da bi se zanj bala,« reče Jožica. »Spremlja ga dvajset mož, psov ima dosti in zalog na kupe. Zdaj pa je prav gotovo v neki nevarnosti; odkod in zakaj mu preti, prav to pa je skrivnost. Nejče, nekaj morava storiti in to čim prej!«

Nejče vstane in začne hoditi po sobi.

»Strašno rad bi vedel, zakaj naju zalezujete!« Nejče nejevoljno zağodnja. »Če pa kar tako zbežljava v divjo tundro, ne da bi vedela, kam in po kaj, bi bilo pa tudi neumno, ne? Ali se nama očka ne bi smejal?«

»Smejaj ne, pač pa jezil! Ako ga greva iskat, s tem izpostavljava svoje življenje v nevarnost; saj nama grozi neraziskana zamrzla tundra, po kateri se podijo volkovi in medvedi, kaj pa šele roparji, ki bi nama smehljuje razbili lobanjo, samo da se polastijo najinih zalog!« ga zavrne Jožica resno. »Toda naj pride karkoli, po mojih mislih sva dolžna sprejeti vse nevarnosti! Kaj pa ti praviš?«

Nejče nejevoljno brčne v udrti kovčeg na tleh in pravi:

»Bojim se, Jožica, da imaš prav. Vendar pa bi prej rad te zahrbtno capine trdo prijel in jih prisilil, da nama povedo, kaj hočejo. Zaenkrat pa bo najbolje, da greva pogledat, če se ne bi dobilo kaj za pod zob. Saj že nisva jedla, odkar sva se od dr. Atkinsona poslovila.«

Jožica vstane, pobere svoje razmetane stvari, jih zmaši v svoj kovčeg, nato pa stopi po stopnicah za bratom in skozi kričečo gručo otrok na cesto.

Onstran ceste je bila glavna mestna jedilnica, baraka z nizko streho in nizkim okencem, ki je gledalo na cesto. Soba je bila gorka, le star natak, ki se mu je poznala utrujenost že na licu, jima je veselo prišel naproti, ko sta vstopila.

»Dober dan, Tomski!« pozdravita starčka, ki stopa trudno proti njima.

»Pozdravljena, pozdravljena, gospod in gospa!« momlja skozi brezzobe čeljusti, zamahne s prtičkom po muhah na mizi, potegne od mize stol za Jožico in spoštljivo vzame v roke Nejčev klobuk ter ga z obema rokama drže nese obesit na rjasto kljuko na nasprotni strani prazne sobe.

Nejče in Jožica sta bila njegovega oğovarjanja že navajena, vendar pa so se jima oči poredno smejale, ko sta sedala k mizi. Spočetka sta ga prav resno popravljala, da jima ne sme tako reči, pa stari dobri Tomski ju je gledal tako začudeno in žalostno, da mu nista hotela nič več veselja kvariti in sta ga pustila, naj ju nağovarja kakor hoče.

»Jaz žalosten. Mislim, da vidva morda v Moskvo,« momlja stari natak, ko se vrne k njima vprašat, kaj bosta naročila. »Jaz nekoč natak v Moskva. Velika hiša! Velika cesta!«

»Kje ste doma, Tomski?« poizveduje Nejče razigrano. »V Moskvi? Angleščine se gotovo niste naučili v Jakutsku! Kje ste bili poprej?«

Žalost zamegli oči staremu Tomskemu in obrne se proč, ne da bi odgovoril.

»Kaj bi radi jedli, gospod?« vpraša nato z nekakšnim spoštljivim dostojanstvom.

»Dva jelenja izrezka,« odgovori Jožica naglo; »pa nekaj krompirja, bi prosila, če ga imate.«

»Čaj tudi, gospa?«

Jožica prikima in stari natak odkoraka pripravljat samovar in naročat zrezke.

»Žalosten je bil, ko sem ga vprašal,« pravi Nejče polglasno. »Radoveden sem, kakšna nemila usoda ga preganja. Mogoče je moral zavoljo politike v preğnanstvo? Kaj praviš?«

»Prav lahko mogoče,« odvrne Jožica. »Ubogi starček! Dober natakar je. Gotovo se je izuril tam daleč v omikanem svetu.«

4. Nejče se odloči.

Njena miza je stala tik ob polici nizkega okna, ki je gledalo na cesto. Mimoidoči domačini so ju skozi okno radovedno pogledovali in odhajali dalje. Neki Samojed srednjih let pripelje mimo s pasjo vprego, ju pogleda in se pripravi kakor da bi hotel nekaj zaklicati, pa se očitvidno premisli, švrkne z bičem po psih in izgine.

»Jožica, si videla?« pravi Nejče čez mizo proti sestri.

»Sem. Pa tega človeka nisem doslej še nikoli videla in ti skoraj gotovo tudi ne,« odgovori Jožica in se zdrzne ter se ozre po mračni, prazni sobi. Na drugem koncu sobe je gorelo v samovaru. Tomskega pa ni bilo več videti; gotovo je stopil v kuhinjo, ker je moral biti tudi kuhar, kadar je tako nanese.

»Rada bi videla, da bi se Tomski požuril; tako sem že lačna,« reče Jožica. »Žejna pa tudi. Kar sama bom pripravila čaj.«

Nejče je gledal za sestro, ko je med mizami stopala proti samovaru. Zato ni slišal človeka, obutega v kožo, ki se je tiho plazil proti njemu, dokler ni prišel tik do njega. Tedaj pa ga vendarle opozori nekakšno praskanje, brž se zasuče ter iz oči v oči gleda pred seboj Samojeđa, ki je bil pripeljal s pasjo vprego mimo okna.

Možak se mu prikupljivo nasmehne in pravi: »Jaz rad vas govoril, prosim.«

»Oho! Kdo bi si mislil, da bo znal angleški!« si misli Nejče, glasno pa ga vljudno vpraša: »Z menoj? Kaj bi pa radi?«

Možak zdrkne na stol poleg Nejčeta in se zaupno skloni proti njemu, tako da je kožuhovina njegove kosmate kape žgečkala fanta v lice.

»Vi povedati, kje Vaš oče, he?« reče priliznjeno.

Nejče pa ga trdo vpraša: »Zakaj bi to radi vedeli?«

Samojeđu se je poznalo, da je osupnen, ker ga je kar naravnost vprašal. Kmalu pa si zopet opomore in pravi kar se da mehko: »Jaz mu dati mnogo slonovine, dobre slonovine, jako lepe, zato!«

Nejčetu je šlo na smeh, ker je Samojeđ govoril kakor da na trgu prodaja. Vedel pa je vsaj, pri čem da je. Mož je bil eden izmed domačinov, ki se preživljajo s tem, da hodijo po prostrani Severni Sibiriji ter iščejo velike mamutove okle, ki jim pravijo mamutova slonovina. Vendar pa smatrajo skoraj vsa domača plemena ta posel kot nekaj slabega, kajti prepričani so, da so orjaški kosmati mamuti, ki so se pred pol milijona let podili po zamrzlih planjavah, še vedno živi, čeprav so v zemlji in da lahko strašno kaznujejo vsakogar, ki bi se jih drznil nadlegovati.

Nejče je vse to premišljeval, obenem pa Samojeđa nepremično gledal v oči. Možak je v zadregi mencial na svojem stolu.

»Da, da, jaz vedeti, kje dobra slonovina skrita,« je hitel bahati, na licu pa mu je bila brati lokavost in skrb. »Kje Vaš oče? Jaz mu dati dar, lepo slonovino!«

»Moj oče Vaše slonovine ne potrebuje,« ga Nejče trdno zavrne. »Le kar naravnost povejte: Kaj mu hočete?«

»Jaz nič hoteti mu. Jaz samo vedeti, kje on. Vi mi povedati, e? Jaz tudi Vam dati mnogo slonovine.«

Tu pa Nejčetu zmanjka potrpežljivosti, da plane pokonci.

»Slišite, mož!« zavpije, »ako mislite, da me lahko podkupite in bi Vam kaj povedal o svojem očetu, potem vedite, da se Vam utegne kaj neprijetnega zgoditi!«

Iskalec slonovine je prav tako skočil pokonci in stal tesno ob fantu. Zlezel je kar nekako skupaj, kakor da je tako zelo prestrašen. Nejče pa je stal ponosno zravn in mislil, da je Samojeđ strahopetec kakor oni trije, zato niti slutil ni, kaj se pripravlja.

Samojeđ se kradoma ozre preko rame. V dolgi, napol mračni sobi ni bilo razen njiju nikogar. Jožico je vedno hujši glad nagnal, da je stopila v kuhinjo pogledat, ako se ne bi dobilo kaj za pod zobe, preden bo počasni Tomski pripravil zrezke.

Ko torej Samojeđ tako mirno trene z očesom, pa zopet prihuljeno pogleda jeznega fanta, se pa obenem njegova v kožo obuta noga neslišno

bliža Nejčetovemu kolenu in ga obkroži; trenutek nato pa se Nejče zasuče kot vrtavka in trešči z obrazom na tla.

Tisti hip pa je že Samojed na njem. Preden se more napol omamljeni Nejče sploh ganiti, mu prsti malega možica že stiskajo vrat in senca in vse mišice mu odrevenijo.

»To bo pa nekakšen dživdžicu¹⁰,« si misli fant, ves iz sebe, ko spozna, da ne more niti s prstom migniti. »To je še dobro, da je zemljevid v žepu na prsih. Kar ležal bom na njem z vso težo in ni verjetno, da bi me mogel možic obrniti.«

Tresk pa je priklical Jožico, da je planila v sobo, za njo pa je prikoracal še stari Tomski. Ko je videla, kako Samojed z bliskovito naglico stika po Nejčetovih žepih, je skočila proti njemu in spotoma pograbila težak svečnik. Toda Samojedovi prsti so končno vendarle otipali neki papir, zato je planil na noge in izginil skozi vrata kakor senca.

»Nejče!« krikne Jožica in poklekne poleg brata. »Nejče! Ali si hudo ranjen?«

Brat pa ji odgovori, z obrazom še vedno proti tlom: »Samo sapo mi je zaprlo. Mala pošast pa je tudi mojim mišicam nekaj naredila. Niti s prstom ne morem ganiti.« Prav na smeh mu gre, ko vidi, kako je popolnoma brez moči »Čudovito spretna zviščica! Kako rad bi vedel, kako je naredil!«

Stari Tomski je zdaj tudi dospel do dvojice, pokleknil in začel Nejčetu pridno drgniti roke.

»On vam stisnil živce. Vzel vam moč, da ste kakor dete. Malo drgniti, pa bo dobro,« mu razlaga in ga tolaži.

»Še čudno, da jo je tako hitro pobrisal!« pravi Jožica začudena, ko pregiba bratu roke.

»Skoraj gotovo zato, ker misli, da je našel, kar je iskal. V telovnikovem žepu sem imel listek, popisano s stvarmi, ki jih je bilo treba pripraviti za dr. Atkinsonovo potovanje. Našemu prijatelju, ki gotovo ne zna brati, pa je en list papirja enak drugemu. Pa naj bo kakor hoče: da bi ga ogledal, ni imel časa.«

»Torej je zemljevid rešen?« vzklikne Jožica.

Nejče prikima. »Ležal sem na njem ves čas kakor sem dolg in širok. Nekaj, Jožica, nama pa tole srečanje jasno dokazuje: Zarota je hujša kakor sva si mislila. Samojed je spreten in tudi ni strahopeten kakor najini Tunguzi. guzi. Videti je, da je vodja drhali. Varna pa odslej ne bova ne midva ne oče, dokler ne prideva stvari do dna! Jutri odrineva proti severu!«

¹ Tunguzi so mongolski narod v Sibiriji in stanujejo od srednjega toka Jeniseja do Ohotskega morja.

² Mamuti so bili kosmati sloni v prazgodovinski dobi.

³ Paleolitični človek je človek iz stare kamene dobe, ko ljudje še niso poznali kovin.

⁴ Zankarji so lovci, ki hodijo v sibirske pragozde ali tajge in tam nastavljajo zverem zanke.

⁵ Tundre so do 100 m globoko zamrzla močvirja, ki se poleti otajajo za pol metra globoko.

⁶ Karavana je večja družba potnikov, ki imajo svojega vodjo in obo-roženo spremstvo.

⁷ V severni Sibiriji imajo nekaj mesecev samo dan, nekaj mesecev pa tudi samo noč.

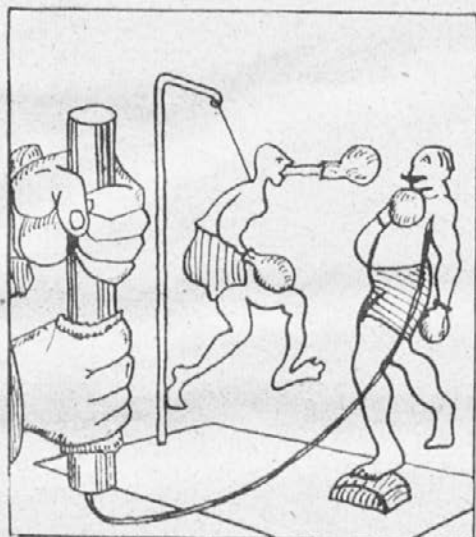
⁸ Geologija raziskuje zemeljske plasti.

⁹ Kamčatka je azijski polotok severno od Japonske.

¹⁰ Dživdžicu so spretni udarci japonske rokoborbe.

Boksarja

To bo nekaj za Vas! Dela ne bo dosti, pač pa zabave za Vas in za odrasle. Rabite malo in še to zelo navadnih pripomočkov, časa nekaj več, največ pa dobre volje. Kar začnimo! Na malo bolj debel papir nariši moža, najbolj primeren je boksar, in ga čedno izreži. Na hrbet mu prilepi tisti srebrni

papir, v katerem je čokolada zavita. Ga boš že kje našel, morda v knjigi ali v zvezku, ako ne v letošnjem, pa v lanskem. Papir naj sega nekoliko čez robove izrezane slike. Kar je papirja čez, upogni čez robove, da jih pokrije. Napravi iz voska podstavek in nanj pritisi boksarja. Podstavek z boksarjem pritrdi na mizo ali kam drugam. Sedaj se loti še drugega korenjaka. Da bo sprememba, napravi zamorca, ki je v napadalni stoji. Tudi temu prilepi na hrbet srebrni papir. Z nitko ga obesi na stojalo,

da se lahko prosto giblje. Stroj, s katerim vzbujaš elektriko, je tudi zelo enostaven. Vzemi cilinder od svetiljke (cilinder ne sme biti trebuchast). Spodnji konec zamaši z zamaškom, skozi katerega gre žebelj. Od žebelja napelji tanko žico, približno 1 m dolgo do stoječega boksarja. Ako drgneš suho steklo s svileno krpo ali kosmato kožo, postane cilinder električen. Zakaj? Saj vse zakone o elektriki poznaš, doženi sam. Boksar udari svojega nasprotnika, elektrika se zenači — boksar odneha in pade v prvotno lego. Čim hitreje tereš cilinder, tem hitreje se boksar bliža in odbija, tembolj besni zamorec in krepko udriha po nasprotniku.

